

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΧΡΟΝΟΥ

«Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΧΡΟΝΟΥ»

Περιεχόμενα Τεύχους

Λίγα Λόγια από την Σύνταξη (Νινέττα Βολουδάκη)	3
Θέλουμε Ίερείς ή κορόϊδα; (π. Γεράσιμος Βουρνάς)	7
Τό πνεύμα τῆς τέχνης (Β. Κ. Νομομαθής)	10
Μιά φορά κι ἓνα καιρό ἦταν... (Ζωή Ἀγγελικουδῆ)	13
Ένας καλοκαιρινός ἀπολογισμός (Ἀλίκη Διαμαντῆ)	17
Μιά τυχαία συνάντηση (Ἄγγελος Ἀγγέλου)	19
Ἡ Μάχη τῶν Πλαταιῶν (Βασίλειος Τζαβάρας)	21
Ὁ «Ἀνάποδος (Θεολογικός) κόσμος» (Ιωάννης Μαρκάς) .	33
Εἴμαστε γιά τά.... Πανηγύρια (Χ. Καμπερογιάννης)	38

Μηνιαῖο περιοδικό
τῶν Ἑκδόσεων «ΥΠΑΚΟΗ»

Μαυρομιχάλη 96, 114 72 Ἀθήνα
Τηλ: 2103635913, 2103607890

Website: <https://www.ypakoh.gr>

YouTube: @ekdoseisypakoh

Facebook: #Εκδόσεις-Υπακοή

Email: verbalibris@gmail.com

Υπεύθυνη Ἑκδοσης:
Νινέττα Βολουδάκη

Καλλιτεχνική Ἐπιμέλεια:
Σαπφώ Νίνου

Τυπογραφική Ἐπεξεργασία:
Σπυρίδων Κροντήρης
Δέσποινα Χαρίση
Ἀντιγόνη Μακρῆ

© Εκδόσεις «ΥΠΑΚΟΗ»

Λίγα Λόγια από την Σύνταξη

Αγαπητοί μας αναγνώστες,

Τό καλοκαίρι έφυγε. Τό φῶς άλλαξε. Τό αέρακι δρόσισε. Αλλά ή ανησυχία του άνικανοποίησητου έμεινε ή ίδια. Στηρίξαμε έλπίδες στό καλοκαίρι – ό καθένας τίς δικές του έλπίδες. Άλλοι έλπίδες γιά ξεκούραση (τό όνειρο νά αράξουν σέ ένα νησί, σέ μιά παραλία, ή ή πολυπόθητη έπιστροφή στό χωριό, πού έλπίζει κι αυτό νά πάρει ζωή από τούς «φευγάτους») άλλοι έλπίδες γιά μεγαλύτερη παραγωγικότητα τής έργασίας τους, πού συνδέεται μέ τήν καλοκαιρινή περίοδο.

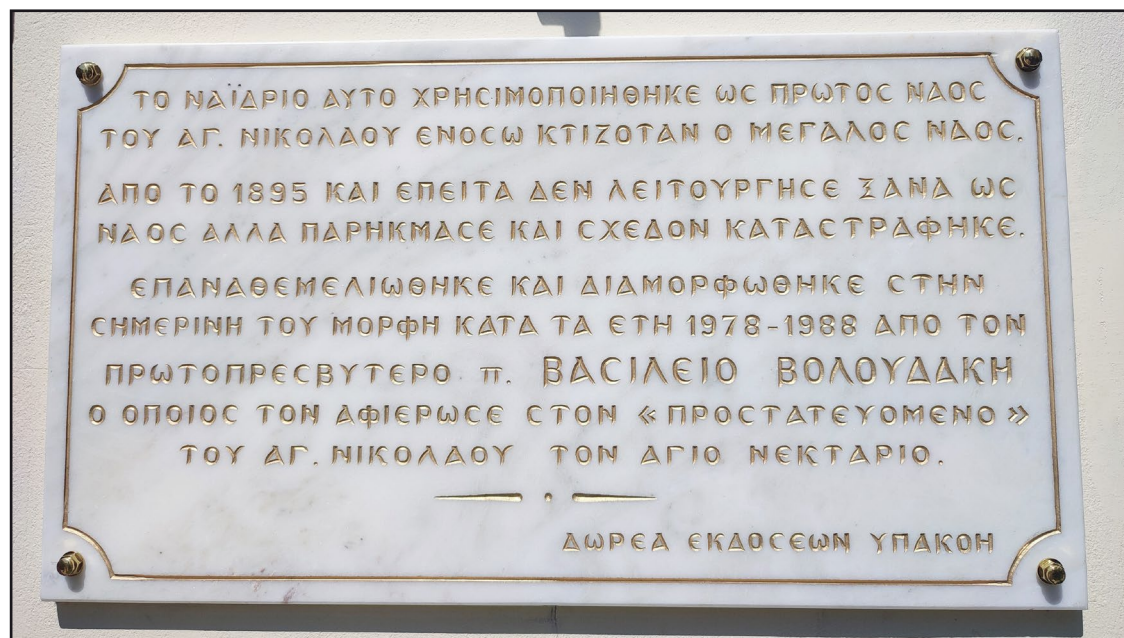
Τώρα όμως, τά δειλινά αρχίζουν νά γίνονται πιό σύντομα, οί μέρες μικραίνουν καλώντας μας σέ περισυλλογή καί ανακαλύπτουμε μέ έκπληξη ότι τά όνειρα μετατράπηκαν σέ αναμνήσεις. Τώρα έρχεται ή διαπίστωση ότι τό καλοκαίρι μας κράτησε τόσο, όσο ή άμμος πού κρατήσαμε στίς χούφτες μας μέ ένθουσιασμό, όταν φτάσαμε στήν παραλία τήν πρώτη μέρα καί σταθήκαμε νά τήν βλέπουμε νά κυλάει ανάμεσα στά δάχτυλά μας. Καί, τώρα, αρχίζει ή μελαγχολία του φθινοπώρου...

Γιά αυτό ή Εκκλησία μας, πού γνωρίζει τόσο βαθειά τήν ανθρώπινη ψυχή, μās είχε όρίσει τήν αρχή του φθινοπώρου σάν αρχή του νέου χρόνου. Τώρα, πού ό κύκλος τής σποράς, τής άνθοφορίας καί του θερισμού ολοκληρώνεται καί ό νέος κύκλος αρχίζει ξανά από τήν αρχή. Σέ αυτή τήν αρχή έρχόμαστε κι έμείς νά συμβάλλουμε, έπικοινωνώντας μαζί σας μέ το δεύτερο τεύχος του νέου μας περιοδικού, στό όποιο οί άρθρογράφοι μας μοιράζονται μαζί σας ένα μικρό μέρος από τίς καλοκαιρινές τους σκέψεις. Καί –γνωρίζοντας ότι μιλούμε έκ μέρους όλων τους– σās καλούμε, νά μοιραστείτε καί έσεϊς μαζί μας γνώμες, κριτικές, ιστορίες, αναμνήσεις, υποδείξεις, ή, ό,τι άλλο θέλετε μαζί μας, στό email του περιοδικού μας, τό: verbalibris@gmail.com.

Σάν πρώτη είδηση τής νέας χρονιάς, οί εκδόσεις μας θέλουν νά σās ενημερώσουν γιά τήν τοποθέτηση μιās μαρμάρινης αναμνηστικής πλάκας στήν είσοδο του παρεκκλησίου του Αγίου Νεκταρίου, στήν όποία καταγράφεται μέ λίγες λέξεις, ή ιστορική πορεία του.

Τό ναΐδριο αυτό είχε κτιστεί πρόχειρα, προκειμένου νά έξυπηρετηθούν οί πνευματικές ανάγκες τής ένορίας του Αγίου Νικολάου Πευκακίων Αθηνών στήν όδό Άσκληπιοϋ, γιά τό διάστημα πού κτιζόταν ό μεγάλος ναός. Μετά έγκαταλείφθηκε στήν παρακμή, στήν κατάρρευση καί, τελευταία καί στήν βεβήλωση. Στήν Κατοχή, σύμφωνα μέ τίς προφορικές μαρτυρίες των παλαιότερων έφημερίων, είχε μετατραπεί σέ ένα είδος τραπεζαρίας στό όποιο μοιρά-

ζονταν συσσίτια και μετά παραχωρήθηκε στο Ε΄ Γυμνάσιο και Λύκειο της οδού Αραχώβης και χωρίστηκε με πρόχειρους τοίχους σε σχολικές αίθουσες. Ο τόπος της Αγίας Τραπέζης σημειώθηκε με τέσσερις μικρές σιδερένιες κολώνες, έκτεθειμένος χωρίς άλλη προστασία στα παιχνίδια και την αδιαφορία των παιδιών, που πατοῦσαν ανεμπόδιστα επάνω του.

Ο πατήρ Βασίλειος υπέφερε στην κυριολεξία από αυτή την βεβήλωση και απέσπασε την άδεια από τό τότε Εκκλησιαστικό Συμβούλιο (τό οποίο φοβόταν ότι τό νέο ἔργο θά απορροφοῦσε τίς δωρεές τῶν πιστῶν ἀπό τόν ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου) νά ξεκινήσει τήν ἐπαναφορά τοῦ κτιρίου στήν ἀρχική του μορφή. Μία ομάδα παλαιῶν ἐνοριτῶν (οἱ περισσότεροι δέν βρίσκονται πιά στή ζωή) πλαισίωσε τόν π. Βασίλειο, ὁ ὁποῖος ἔκρινε ὅτι τό ἀνακατασκευασμένο ἐκκλησάκι ἔπρεπε νά ἀφιερωθεῖ στόν φίλο καί προστατευόμενο τοῦ Ἁγίου μας, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, στόν Ἅγιο Νεκτάριο, στόν ὁποῖο ἡ ἐνορία μας ἔτρεφε μεγάλη ἀγάπη καί εὐλάβεια, ἀκόμα καί πρίν ἀπό τήν ἀγιοκατάταξή του. Τό ἐκκλησιαστικό συμβούλιο συμφώνησε καί τό ἔργο ξεκίνησε τό 1978 καί τελείωσε τό 1988. Ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὄχι μόνον δέν ἐπιβαρύνθηκε ἀπό τήν διάσωση τοῦ μικροῦ ναοῦ, ἀλλά ἀντίθετα, ὠφελήθηκε ἀπό τόν ἐνθουσιασμό τῶν πιστῶν, πού προσφέρονταν νά βοηθήσουν μέ κάθε τρόπο. Ὁ π. Βασίλειος, ἰδιαίτερα εὐαίσθητος σέ ζητήματα οἰκονομικῆς διαχείρισης, ὄχι μόνον, μαζί μέ τούς συνεργάτες του, κοινοποιοῦσε ὅλους τούς οἰκονομικούς ἀπολογισμούς μέχρι τήν τελευταία λεπτομέρεια, ἀλλά τά μπλόκ τῶν δωρεῶν καί οἱ οἰκονομικοί ἀπολογισμοί φυλάσσονται μέχρι σήμερα στό ἀρχεῖο τῆς Ἐνότητός μας ὥστε νά διατηρηθεῖ ἡ ἱστορική μνήμη.

Αὐτό τό ἔργο ἦταν πῶς δύσκολο καί ἀπό τό νά χτιστεῖ ἐξ ἀρχῆς τό ναΐδριο. Οὔτε θεμέλια δέν ὑπῆρχαν, τό ἔδαφος τῆς περιοχῆς εἶναι ἀσταθές καί ἡ ὑγρασία εἶχε διαβρώσει τούς τοίχους σέ ἀρκετό ὕψος. Ἡ ομάδα τῶν μηχανικῶν πού συμβουλευτήκε ὁ π. Βασίλειος

του πρότεινε τήν λύση τῆς ὑποθεμελιώσεως, δηλαδή τοῦ νά σκαφτεῖ μία τάφος στίς τρεῖς πλευρές τοῦ κτιρίου καί νά ἀποκατασταθεῖ μέ αὐτόν τόν τρόπο ἡ ἔλλειψη θεμελίων.

Δέν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος γιά νά κάνουμε λεπτομερῆ καταγραφή αὐτῆς τῆς δεκαετίας, πού σηματοδότησε τήν ἀρχή τοῦ πνευματικοῦ καί ποιμαντικοῦ ἔργου τοῦ πατρός Βασιλείου, τό ὁποῖο εἶχε τέτοια ἔκταση, ὥστε κάθε δεκαετία τῆς ζωῆς του, χρειάζεται ἀπό ἕναν ξεχωριστό τόμο! Ὅμως, ὁ λαός μας δέν φημίζεται γιά τήν καλή μνήμη του καί αὐτό εἶναι παράξενο γιά ἕναν λαό μέ τόσο μεγάλη ἱστορική παρουσία. Μάλιστα, πληροφορηθήκαμε ὅτι κάποιος -δέν μᾶς ἐλέχθη ποίος- ἄνθρωπος, διαμαρτυρήθηκε γιά τήν ἀφιέρωση αὐτῆς τῆς μαρμάρινης ἐπιγραφῆς, λέγοντας ὅτι «γεμίσαμε ἐπιγραφές»!

Δεδομένου ὅτι κάθε ἐπιγραφή εἶναι ἕνα ἴχνος τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἡ ζωή καί ἡ παρουσία διαμόρφωσε αὐτή τήν ἐνορία στή σημερινή ζωντανή καί ἀκμάζουσα μορφή της, δέν ἀναρωτιέται αὐτός καί οἱ συμφωνοῦντες μαζί του ταλαίπωροι ἄνθρωποι, τί εἰδους ἐνορία θά εἶχαν, ἂν κάποιοι ἄλλοι δέν εἶχαν ἐργαστεῖ μέχρι τελικῆς πτώσεως, γιά νά βροῦν αὐτοί ἔτοιμα ἔργα γιά νά κάνουν κριτική;

Ὅλοι οἱ ναοί τοῦ Θεοῦ εἶναι πρεσβεῖες τοῦ Οὐρανοῦ στή γῆ. Κανένας πολίτης δέν μπαίνει σέ μιά πρεσβεία ἐνός ἐπίγειου κράτους μέ ἀγένεια, μέ θρᾶσος, μέ ἀναίδεια, γιατί οἱ πρεσβεῖες θεωροῦνται ἔδαφος τῆς χώρας στήν ὁποία ἀνήκουν καί κινδυνεύει νά ἐκδιωχθεῖ, ἢ καί νά φυλακιστεῖ ἀκόμα. Οἱ πρόγονοί μας, ἂν καί εἰδωλολάτρες, μᾶς ἔμαθαν τό ἥθος τῆς εἰδωλατρικῆς εὐσεβείας. Ἀκόμα καί σήμερα, ὅταν ἐπισκέπτεται κανεῖς ἐρείπια ναῶν, σέβεται αὐτούς πού ἔκτισαν αὐτά τά μνημεῖα καί θαυμάζει τά ἔργα τους καί εὐχαριστεῖ νοερά τούς καλλιτέχνες, ἀλλά καί τούς χτίστες πού μᾶς ἄφησαν μιά τέτοια κληρονομιά.

Ἐστω καί εἰδωλολατρική. Ἐμεῖς μπαίνουμε στούς ναοὺς τοῦ Θεοῦ μέ τό ἥθος βαρβάρων κατακτητῶν καί ὄχι προσκυνητῶν. Διαγράφοντας ἀπό τή μνήμη μας καί ὄχι συντηρῶντας στήν μνήμη μας. Καί δέν μπορεῖ κανεῖς νά μήν ἀναρωτηθεῖ: ποιοί εἶναι οἱ θεοί μας;

Ὅχι, βέβαια, οἱ δώδεκα. Μέ ὅλα τους τά ἐλαττώματα, εἶχαν εὐγένεια, ἀρχές καί ιδεώδη.

Καί ὅπωςδήποτε ὄχι ὁ Ἕνας Τριαδικός Θεός, πού κατήργησε κάθε ψεύτικη θεότητα, πού ἔστειλε τόν Υἱόν καί Λόγον Του νά σταυρωθεῖ γιά ἐμᾶς καί ἔστειλε καί τόν Παράκλητο, τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, τήν παρηγοριά, τό στήριγμα καί τήν ἀλήθειά μας.

Καί, τελικά, τί εἶδους ἄνθρωποι εἴμαστε;

Χωρίς Θεό; Χωρίς μνήμη; Χωρίς εὐγνωμοσύνη;

Ἄς γίνει ἡ νέα ἀρχή, ὁ νέος κύκλος τῶν ἐποχῶν, τό νέο ἐκκλησιαστικό ἔτος, μιά νέα ἀφορμή γιά νέες σκέψεις, νέους προβληματισμούς, νέες ἀναθεωρήσεις. Γιατί ὁ χρόνος κυλάει σάν ποτάμι πρὸς τήν αἰωνιότητα!

Θέλουμε Ίερείς ή κοροΐδα;

ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Μετά από τήν περίοδο του δεκαπενθημέρου προσευχητικού έορτασμού για τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, αισθανόμαστε ὅτι, μέσα ἀπό τίς καθημερινές Θεῖες Λειτουργίες καί τίς Ίερές Παρακλήσεις πρὸς τιμὴν Της, λάβαμε δύναμη. Παρ' ὅλες τίς ἀτέλειες μας, μᾶς ἀνοιξαν λίγο οἱ ὀφθαλμοὶ γιὰ νά δοῦμε πὼς **υπάρχει καί σέ αὐτὴ τὴ ζωὴ, ἐκτός ἀπὸ τὴν κόλαση, καί ὁ Παράδεισος.** Αἰσθανόμαστε ὅτι μᾶς φωτίσε λίγο ἡ Μητέρα μας καί ξεχωρίσαμε γιὰ πρώτη φορά ἀνθρώπους πού μέσα στὴν ψυχὴ τους κρύβουν Παράδεισο. Ὅσοι βρεθήκαμε στὴν ἐξοχή, διαπιστώσαμε πόση ὁμορφιά ὑπάρχει στὴ φύση πού μᾶς περιβάλλει, ἔστω κι ἂν ἡ κακία μας ἐπὶ τόσες χιλιετίες ἐπιμένει νά τὴν βρωμίζει καί νά τὴν κακοποιεῖ. Τόσες χιλιάδες χρόνια μετὰ τὴν πτώση μας, κατὰ τὰ ὅποια ἡ κτίσις ὅλη **«συστενάζει καί συνωδίνει»** (Ρωμ. 8, 22) μαζί μας καί ὁδεύει ἀπὸ πτῶσιν εἰς πτῶσιν, ἀκολουθώντας ἀκούσια τὴν πορεία μας, δέν ἔχουμε καταφέρει ἀκόμα νά σβήσουμε ἐντελῶς κάθε ὁμορφιά. Ἡ κακία μας δέν ἔχει καταφέρει ἀκόμα νά σβήσῃ τὸν ἥλιο πού ἀνατέλλει κάθε πρωὶ καί πού εἶναι ἀκόμα πιὸ ὡραῖος ὅταν τὸν ἀντικρύζουμε στὴν πορεία μας πρὸς τὴν Ἐκκλησία γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία. Ἡ κακία καί ἡ διαβολικότητα μας δέν ἔχει καταφέρει νά σβήσῃ τὴν ἰλαρότητα τοῦ ἡλίου πού δύει. **Μέ τὴν χάρη τῆς Παναγίας, ὅλα εἶναι ἀλλιώτικα.** Μὲ μιὰ μικρὴ γεύση ἀπὸ τὴν Χάρη Της – κάθε καλὸ στὴ ζωὴ μας στὴν Χάρη Τῆς Κεχαριτωμένης τό ὀφείλουμε – αισθανόμαστε πιὸ ξεκούραστοι, λίγο πιὸ χαρούμενοι, λίγο πιὸ ζωντανοὶ καί τρέφουμε μεγαλύτερες ἐλπίδες ὅτι ἴσως ζήσουμε κάποτε, ἔστω μιὰ σταγόνα ἀπὸ ὅσα ἔζησαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες μας ἀγαπώντας Τὴν καί σχετιζόμενοι μὲ τὸ Πρόσωπό Της.

Πὼς θά νιώσουμε λίγη ἀκόμη ἀπὸ τὴν χαρὰ πού Ἐκείνη χαρίζει; Πὼς θά μπορέσουμε νά δεχθοῦμε κατάλληλα τὸ φῶς Της γιὰ νά δοῦμε τὸ χάλι τῆς ψυχῆς μας χωρὶς νά ἀπελπιστοῦμε, ἀλλὰ καί τὸν Παράδεισο πού κρύβει κάθε ἄνθρωπος μέσα του ὡς εἰκόνα Θεοῦ; Πὼς θά μπορέσουμε νά χαιρόμαστε τὸ κάθε τι, τὸν τόπο πού ζοῦμε, τὴν οἰκογένειά μας, τὴν ἐργασία μας, τὰ πάντα, μὲ χαρὰ Θεοῦ; Πὼς θά γίνῃ νά ἀποκτήσουμε ἄμεση καί βεβαία πίστη, δηλαδή σχέση, μὲ τοὺς ἁγίους Πατέρες μας καί μὲ τὴν Παναγία Μητέρα μας;

Ὅλα αὐτὰ ἔχουν καταντήσῃ στίς μέρες μας νά φαίνονται οὐτοπίες, ἀλλὰ κάθε ἄνθρωπος πού ἔχει ἔστω καί λίγο ἀπογοητευτεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καί τίς διαρκεῖς ἄχρηστες ἐπιλογές του, τὰ νιώθει αὐτά, βλέπει τὴν διαφορὰ, ὅσο ἁμαρτωλὸς κι ἂν εἶναι. Ξέρει καί καταλαβαίνει ὅτι τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ εἶναι Θεῖα πράγματα καί δέν πρέπει κανεὶς νά παίζει μὲ αὐτά, παρὰ νά στέκεται κοντὰ σέ αὐτά, ὅπως τὸ δέντρο πού φύτρωσε κοντὰ στὴν πηγὴ μὲ τὸ νερό, **«ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων»** (Ψ. 1, 3) καί ἀντλεῖ ἀσταμάτητα καί γι' αὐτὸ φέρει **«καρπὸν πολύν»**.

Δυστυχώς όμως, όσο ρεαλιστική είναι η χαρά που μας χαρίζει απλόχερα η Παναγία μας, τόσο ρεαλιστικό είναι και τό κακό που, εξ αίτιας των επιλογών μας, εισχωρεί ολοένα και περισσότερο στην ζωή μας. Όλα στην εποχή μας διαστρέφονται, ακόμα και μέσα στην Εκκλησία. Οι αλλοιώσεις στην Παράδοση μας διαδέχονται ή μία τήν άλλη, χωρίς να υπάρχει σχεδόν καμία διαμαρτυρία. Όλα αλλάζουν, ακόμα και μέσα στη Θεία Λατρεία. Τό ακόμα πιο θλιβερό όμως είναι ότι αλλάζει και **παραχαράσσεται τό ἐκκλησιαστικό ἥθος**. Όταν δέ, κάποιος Κληρικός προσπαθήσει να λατρεύσει τόν Θεό του ὅπως παρέλαβε ἀπό τούς Πατέρες μας, ξεσηκώνει θύελλες. Κατηγορεῖται ὅτι ἐπιχειρεῖ νά μετατρέψει τήν Ἐκκλησία σέ Μοναστήρι, ἀκούει τήν μομφή ὅτι περνᾷ πολλές ὥρες στόν Ἱερό Ναό, πού ὑπηρετεῖ, ἢ, **ἐγκαλεῖται** γιά τό ὅτι προσπαθεῖ νά κηρύττει ὅσο πιο συχνά μπορεῖ τόν λόγο τοῦ Θεοῦ μέ βάση τό Ἱερό Εὐαγγέλιο, τούς Ἱερούς Κανόνες καί τήν Παράδοση τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας! Τέτοιου εἶδους προσπάθειες ἐνοχλοῦν συχνά καί ἄλλους Κληρικούς οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται ὅτι ὅποιος ἐπιχειρεῖ νά τελέσει ὅσο πιο συνειδητά μπορεῖ τά ἱερατικά του καθήκοντα, ἐπιδιώκει νά φανεῖ ξεχωριστός καί νά τούς ὑποτιμήσει. Ὁ κάθε Κληρικός ὅμως **θά δώσει λόγο στόν Θεό καί μόνο**, ὄχι στόν κάθε ἕναν, ὅσο ὑψηλόβαθμος ἢ χαμηλόβαθμος κι ἂν εἶναι, ἐπομένως **ὅ,τι πράττει, ὀφείλει νά τό πράττει γιά Ἐκεῖνον** καί ἐπειδή ἡ συνειδησή του καί ἡ **παρακαταθήκη** ἀπό τούς Ἁγίους Πατέρες αὐτό τοῦ ἐπιτάσσουν.

Μέ θλίψη διαπιστώνει κανεῖς ὅτι ἕνας Ἱερεὺς πού προσπαθεῖ στοιχειωδῶς νά ἀσκήσει μέ εὐσέβεια τήν διακονία, πού ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλά ὁ Θεός τοῦ ἀνέθεσε, ἀντιμετωπίζει πολλά προσκόμματα. Ἀντιθέτως, σήμερα, τό παράτυπο, τό ἀντικανονικό, τό ἀθεολόγητο, πολλές φορές ἐπιβραβεύεται καί σχεδόν ποτέ καί ἀπό κανέναν δέν ἐλέγχεται.

Δέν χρειάζεται νά ὑπαισέλθουμε σέ βαθιά θεολογικά ζητήματα, ἀρκεῖ νά δοῦμε ὀρισμένα πιο «χτυπητά» παραδείγματα γιά νά φανεῖ τοῦ λόγου τό ἀληθές. Πρόσφατα, σέ κάποιον Ἱερό Ναό στόν ὅποιο ὁ **Ἱερεὺς ζήτησε ἀπό τούς ἱεροψάλτες νά μὴν βιάζονται στίς Ἱερές Ἀκολουθίες καί νά δίνουν περισσότερη προσοχή**, διότι μεταφέρουν λόγια Ἁγία, ἐκεῖνοι τοῦ ἀντέτειναν ὅτι δέν ὑπάρχει Ἱερός Κανόνας πού νά καθορίζει τήν **διάρκεια τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καί καλὰ θά κάνει νά μὴν ἀνακατεῦεται μέ τό ἀναλόγιο!!!** Δηλαδή οἱ συγκεκριμένοι ἱεροψάλτες γιά νά ἐκφράσουν τόν Θεῖο Ἑρωτά τους γιά εἴκοσι λεπτά παραπάνω χρειάζονται εἰδικό κανόνα; Ἀπορεῖ κανεῖς, στήν σύζυγό τους κάνουν τό ἴδιο; «Τόσο μπορῶ νά σοῦ ἐκφράσω αὐτά πού νιώθω, καί γρήγορα, γιατί ἔχω κι ἄλλες δουλειές». **Τί ἄνθρωποι εἴμαστε τελικά;** Εἶναι ἡ ἀρμόζουσα συμπεριφορά αὐτή πρὸς τόν Ἱερέα πού θέλησε νά μεριμνήσει γιά τούς πιστοὺς του ὥστε νά βροῦν λίγα λεπτά παραπάνω προσευχῆς καί ἡρεμίας καί – κυρίως – νά ἀκουστοῦν ὁλόκληρες οἱ λέξεις χωρίς νά «τρώγονται» ἀδιακρίτως φωνήεντα καί σύμφωνα; Ποῦ εἶναι ὁ ἅγιος Χρυσόστομος πού δίδασκε ὅτι ὁ Ἱερεὺς εἶναι ἀνώτερος καί τοῦ βασιλέως ἀκόμα; Ποῦ εἶναι ὁ Πατέρας καί Διδάσκαλός μας π. Βασίλειος Βολουδάκης, ὁ ὅποιος ἔδωσε πνευματικό ἀγῶνα γιά νά δείξει στοὺς ἀνθρώπους πῶς ὁ **Ἱερεὺς ἔχει χρέος νά μιλᾷ γιά ὅλα τά ζητήματα, ἀκόμα καί γιά τήν λειτουργία τοῦ Κράτους, ιδίως ὅταν αὐτή δέν εἶναι κατὰ Θεόν;** Καί σήμερα, πολύ λίγο καιρὸ μετὰ τήν κοίμησή του, ὁ Ἱερέας δέν τολμᾷ νά μιλήσει οὔτε καν γιά τό πῶς θά τελεστοῦν κατὰ Θεόν τά Ἱερά Μυστήρια στόν Ἱερό Ναό πού ὑπηρετεῖ!!! Πρέπει νά

σοβαρευτούμε και ιδίως όρισμένοι ψάλτες και διακονούντες στους Ιερούς Ναούς, πρέπει να σκύψουν τό κεφάλι και να ντραπούν λιγάκι, διότι στην Έκκλησία υπάρχει τάξη. Βεβαίως όμως, τόσο για τους ψάλτες, όσο και για τους άλλους λαϊκούς πιστούς, πού δεν έχουν μάθει να σέβονται την Ιερωσύνη ευθυνόμεθα πρώτοι έμείς οι Κληρικοί, διότι δεν έχουμε πάρει στά σοβαρά την Ιερωσύνη μας και πρώτοι έμείς πολλές φορές τελούμε τά Ιερά Μυστήρια μέ άδιαφορία και βιασύνη. Όχι, όμως να δέχονται τά πυρά οι Ιερείς εκείνοι πού θέλουν να τελέσουν μέ κάθε ευσέβεια και ευπρέπεια τά όσα ή Έκκλησία μας όρίζει!

Αυτά όλα δεν τά γράφουμε για να ξεκινήσουμε να πηγαίνουμε από Ναό σέ Ναό και να κρίνουμε ή να κατακρίνουμε τους ανθρώπους. Δεν είναι αυτή ή δουλειά μας. Αλλά όσοι Κληρικοί θέλουμε να μείνουμε **πιστοί στην Παράδοση**, πού παραλάβαμε και αισθανόμαστε ως πολύτιμο θησαυρό μας, δεν θά πάψουμε, μέ την χάρη του Θεού μας, να εκφράζουμε την αντίθεσή μας στην παρακμή. Δεν βασιζόμαστε στην προσωπική μας γνώμη, αλλά στά Ιερά και στά Όσια του Γένους μας. Ός έκ τούτου, δεν μπορούμε να επιτρέψουμε σέ κανέναν να μάς έμποδίσει από τό να λατρεύουμε τον Θεό μας μέ την ευπρέπεια και την ευσέβεια πού Του άρμόζει. Αν δεν τό προσέξουμε αυτό δεν θά έχουμε καλό τέλος! Τελικά, όλοι μας θά πρέπει να αποφασίσουμε αν θέλουμε Ιερείς ή κοροΐδα! Συμβαίνει μάλιστα τό έξής εκπληκτικό: είναι πολλοί εκείνοι οι άνθρωποι πού βλέπουν άκόμη και Κληρικούς να παρεκτρέπονται σέ σοβαρά άτοπήματα, αλλά δεν μιλοϋν φοβούμενοι την ιεροκατάκριση. Αντιθέτως, όταν ένας Κληρικός προσπαθεϊ να είναι όπως πρέπει, τότε επάνω του έξαντλείται όλη ή θρασύτητα και ή άσέβεια. Στῶμεν καλῶς!

Η Ύπεραγία Θεοτόκος ας μάς χαρίζει τό φῶς Της, ὥστε όλη ή ζωή μας να κινείται «Θείῳ» - και όχι ανθρώπινῳ - «θελήματι».

*«Μήτηρ φωτός αδύτου φωτί Σου φωτίσόν με,
 απέλασον τά σκότη και όλον άγνισόν με.
 Φωτιστικάϊς ακτίσι τόν νοϋν καταύγασόν μου,
 Τάς φρένας, την καρδίαν φωτός Σου έμπλησόν μου.
 Βαδίζειν φωτίσόν με όρθῶς Παρθενομήτορ,
 Τάς θείας τρίβους κόρη, άγνή θεοκυήτορ»¹*

π. Γεράσιμος Βουρνάς
Πρεσβύτερος

1 Αγ. Νεκταρίου Πενταπόλεως, Θεοτοκάριον, έκδ. Νεκτάριος Παναγόπουλος, Αθήναι, 2025.

Τό πνεῦμα τῆς τέχνης

Σχετικά πρόσφατα ἔγινε γιά μιὰ ἀκόμη φορά φανερό ὅτι στή χώρα μας ἔχει ἀπό καιρό ἀλλάξει βαθιά καί οὐσιωδῶς ἡ θρησκευτική συνείδηση, ἴσως ὄχι ὁλόκληρου τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλά πάντως μιᾶς κρίσιμης μάζας πού ἔχει μεγάλη ἐπίρροή καί ἔχει ἀποκτήσει χωριστό ἀξιακό προσανατολισμό.

Ἔτσι, κατά κόρον διακηρύσσεται ἡ ἀρχή τῆς ἐλευθερίας τῆς ἔκφρασης καί, εὐρύτερα, τῆς ὁλόπλευρης ἀνάπτυξης τῆς προσωπικότητας ἐκάστου, προκειμένου ὅλοι, «συμπεριληπτικά», νά μπορέσουν νά γίνουν «αὐθεντικοί» καί «αὐτό πού πραγματικά εἶναι», σέ βαθμό μάλιστα τέτοιο, ὥστε κάποιον νά ὑπερασπίζονται ἀκόμη καί «τό δικαίωμα στή βλασφημία», ὅταν αὐτό ἐλευθερώνει τόν ἄνθρωπο ἀπό δεσμά καί ὑπηρετεῖ τήν αὐτονομία του. Ὅμως, ὑπάρχουν ἀποκαλυπτικές στιγμές, κατά τίς ὁποῖες ἡ ιδιόρρυθμη αὐτή «ἀνεξιθρησκεία» ἀποβάλλει τό ἀμερόληπτο προσωπεῖο της καί ἐκτίθεται ὡς ἓνας πολεμικός ἐλιγμός πού ἀποβλέπει στό νά καθαιρέσει (ἐάν αὐτό ἦταν ἐφικτό) τήν «ἀποστεωμένη» καί «σκοταδιστική» Χριστιανική Πίστη καί νά ἐγκαθιδρύσει στή θέση της μιὰ νέα, στοιχειακή καί νατουραλιστική θεότητα, πού εὐρίσκεται «πέραν τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ» ἢ ἀκόμη καί «πέραν τῆς ὁμορφιάς (τοῦ «καλοῦ» μέ τήν ἀρχαία ἔννοια) καί τῆς ἀσχήμιας».

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀκόμη δέν ἔχουν παραμερισθεῖ ὅλα τά προσχήματα καί ὅτι πολλοί ἀπό ἐκείνους πού ἔχουν ἤδη ἀσπασθεῖ τή νέα (ἢ μήπως ἀπλῶς παλινρθωμένη;) θεότητα τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου (Πρός Κολασ. Β΄, 8), συχνά τιμοῦν «τοῖς χείλεσιν» τόν Θεό τῶν Χριστιανῶν. Αὐτό δημιουργεῖ τήν ψευδαίσθηση ὅτι μιὰ τέτοια βαθιά καί ἐξελισσόμενη μεταστροφή πού ἄπτεται τῆς νοοτροπίας καί τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων εἶναι, τάχα, δυνατόν νά ἀναχαιτισθεῖ μέ τήν ἐπίκληση, μόνο, νομικῶν ἐπιχειρημάτων ἀντλημένων ἀπό τό Ἑλληνικό Σύνταγμα πού, πράγματι, ἔχει θεσπισθεῖ εἰς τό Ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Εἶναι ἀληθές ὅτι τέτοια ἐπιχειρήματα ἔχουν τήν ἀξία τους. Αὐτή, ὅμως, συνίσταται στό ὅτι ἐξωθοῦν τήν ἀντίπαλη πλευρά νά προσφύγει σέ δῆθεν ἐρμηνευτικές, ἀλλά στήν πραγματικότητα σοφιστικά παρερμηνευτικές μεθόδους γιά νά «ἀποδείξει» ὅτι τό Σύνταγμά μας εἶναι τάχα «κοσμικό» (secular) καί ὅτι, σέ τελική ἀνάλυση, κατοχυρώνει τό προνόμιο κάποιων, προικισμένων ἀπό κάποια ιδιότροπη εὐνοια τῆς φύσης μέ ἓνα ξεχωριστό ταλέντο, ἀκόμα καί νά προσβάλλουν τήν πίστη τῶν ἄλλων. Ἔτσι, δέ, φανερώνεται, ἂν καί ἴσως μόνο σέ ὅσους ἔχουν ἐκπαιδευθεῖ στή νομική σκέψη, ὅτι οἱ ἀληθινές προθέσεις τῆς νέας αὐτῆς «(ἄν-)ισότητος» δέν εἶναι ἀπλῶς μεταρρυθμιστικές, ἀλλά πλήρως ριζοσπαστικές, ἀφοῦ, στήν πραγματικότητα, ἡ τάξη τοῦ Συντάγματός μας ἀντιστρέφεται καί «καθαγιάζεται» τρόπον τινά μιὰ τάξη ἀνθρώπων, τῶν καλλιτεχνῶν, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι πού εἶχαν τήν ἀτυχία νά μήν εὐνοηθοῦν μέ καλλιτεχνικό ταλέντο βαρύνονται μέ τήν ὑποχρέωση νά μήν τούς ἀμφισβητήσουν, γιά νά μήν ὑποπέσουν ἔτσι στό παράπτωμα μιᾶς νεόκοπης καί ἀντίστροφης «βλασφημίας», αὐτῆς κατά τῶν λειτουργῶν αὐτῶν τῆς νέας θεότητας. Ἄν δέ, ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆς τῆς νοοτροπίας ἐπικρατήσῃ, τί θά ἐμποδίσῃ τήν κατάργηση τοῦ

υπάρχοντος Συντάγματος και τήν αντικατάστασή του από ένα άλλο ρητά και ανεπιφύλακτα «κοσμικό»;

Τό ότι ή βαθιά μεταστροφή, για τήν όποία έγινε λόγος πιο πάνω, έχει εξαπλωθεί ευρύτερα μπορεί νά τό διαπιστώσει κανείς από τό ότι σχεδόν όλοι μας, στην καθομιλουμένη γλώσσα, χαρακτηρίζουμε τούς καλλιτέχνες ως «πνευματικούς» άνθρωπους, ως φορείς του «πνεύματος».

Οι Χριστιανοί, βέβαια, γνωρίζουμε και όμολογούμε τό Άγιον Πνεύμα, τό όνομάζουμε, μεταξύ άλλων, «Παράκλητο» (Παρηγορητή), «Χορηγόν Ζωής» και αναγνωρίζουμε ότι οι Προφήτες έλάλησαν δι' Αυτού.

Ποιό είναι, όμως, αυτό τό νέο κοσμικό «πνεύμα» πού έμπνέει τούς «πνευματικούς» άνθρωπους; Τί ακριβώς θέλουμε νά πούμε, όταν μεταχειριζόμαστε, συνειδητά ή άσυνείδητα, τήν λέξη «πνεύμα»; Ποιά είναι ή υπόσταση, τά χαρακτηριστικά του «πνεύματος» αυτού και πόσο μεταφορικά ή κυριολεκτικά τά έννοούμε;

Νομίζουμε, πώς αν επιχειρήσει κανείς μία γρήγορη και πρόχειρη έστω ανασκόπηση της ιστορίας των ιδεών, ώστε νά αποκαθάρει τίς έννοιες και νά «διακρίνει τά πνεύματα», θά διαπιστώσει ότι τό νέο αυτό «πνεύμα» απομιμείται, στην πραγματικότητα και στον νοϋ των ανθρώπων, τίς ιδιότητες του Αγίου Πνεύματος.

Έτσι, για τον Γερμανό ιδεαλιστή φιλόσοφο Friedrich Wilhelm Joseph Schelling (1775 – 1854), ό όποιος πρώτος ασχολήθηκε συστηματικά μέ τήν φιλοσοφία της τέχνης, ό καλλιτέχνης είναι εκείνος πού λόγω της προνομιακής πρόσβασης του στην Άλήθεια ανυψώνεται πάνω από όλους τούς υπόλοιπους και αναγνωρίζεται ως ό προφήτης πού έμπνεόμενος «μυστικά» και «άσυνείδητα» από τό «πνεύμα» εισδύει ως τό βάθος της άπόλυτης πραγματικότητας. Εκεί, δηλαδή, όπου δέν μπορεί νά φθάσει ή λογική σκέψη, ή όποία όρίζει, διαχωρίζει και αντιπαραθέτει και έτσι ξεμένει στην έπιφάνεια των ανθρώπινων και των φυσικών πραγμάτων.

Δέν έχει ιδιαίτερη σημασία, εάν ή φιλοσοφία της τέχνης του Σέλλινγκ, ή όποία σημειωτέον άσκησε μεγάλη επίδραση στην Ευρώπη και στη χώρα μας, είναι λογικά συγκροτημένη, σαφής και κατανοητή ή έπαρκώς τεκμηριωμένη. Αυτό, όμως, πού είναι αναμφισβήτητο σέ αυτήν είναι ότι «προικίζει» τον καλλιτέχνη μέ ικανότητα προφητική και αποκαλυπτική και τον έξυψώνει στην θέση προφήτη πού δέν έμπνέεται, πιά, από τό Άγιον Πνεύμα, αλλά από τό ακαθόριστο «άπόλυτο πνεύμα» πού θεμελιώνει τον κόσμο. Μάλιστα, ή προφητικού τύπου «έκσταση» του καλλιτέχνη αυτού, ή «έμπνευσή» του, περιγράφεται πιά ως άσυνείδητη στην προέλευσή της και όχι ως συνειδητή και νηφάλια ύπακοή στον Θεό, όπως εκείνη των αγίων Προφητών. Για τον Σέλλινγκ, λοιπόν, ό καλλιτέχνης πού όμιλεί στό όνομα του Άπολύτου (ό,τι και αν σημαίνει αυτό) υποκαθιστά τον Προφήτη πού λαλοϋσε στό όνομα του Κυρίου.

Για τον κατά πολύ γνωστότερο Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900) πάλι, του όποιου ή επίδραση ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη από εκείνη του Σέλλινγκ, ό καλλιτέχνης έχει έναν ζωτικό μέν, αλλά όχι πιά αποκαλυπτικό ρόλο, αυτόν του «παρηγορητή». Αφού, όπως ισχυρίσθηκε ό κήρυκας του θανάτου του θεοϋ, ή ζωή είναι έξ όρισμού προβληματική

καί αλήθεια απλώς δέν υπάρχει, στην Τέχνη έναπόκειται ή αποστολή νά βοηθήσει τόν άνθρωπο, άν όχι για νά αναπτυχθεῖ καί νά καλλιεργηθεῖ, τουλάχιστον για νά ἐπιβιώσει. Για τόν Νίτσε, αὐτό ἦταν τό μεγαλύτερο ἐπίτευγμα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὅτι, δηλαδή, μέ τήν ὑψηλή τέχνη τους, ιδίως μέ τίς τραγωδίες τῶν μεγάλων ποιητῶν τους, κατόρθωσαν νά περιβάλουν μέ τό φωτοστέφανο τῆς δόξας τίς περιπέτειες τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης καί μέ τόν τρόπο αὐτό ἀντεπεξῆλθαν στην τραγικότητα τῆς ζωῆς. Μέ τήν «αἰσθητικοποίηση», δηλαδή, αὐτή τῆς φρίκης τῆς πραγματικῆς ζωῆς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπέτυχαν νά ἐξουδετερώσουν τόν πόνο καί νά «ἀναισθητοποιηθοῦν», ἀποκτῶντας ἔτσι τήν ἀπαραίτητη ζωτικότητα για νά μεγαλουργήσουν.

Ἀκόμη, για τόν Νίτσε, πού σίγουρα διέθετε ὀξύ βλέμμα, ἡ τέχνη συνιστᾷ ὑποκατάστατο τῆς θρησκείας, όχι μόνο ὡς παρηγορητής, ἀλλά καί ἀπό μιᾶ ἄλλη ἄποψη. Τοῦτο δέ, διότι μέ τήν αἰσθητική συγκίνηση πού γεννᾷ στούς ἀνθρώπους, τούς δίδει τήν ψευδαίσθηση τῆς ἐνότητας μεταξύ τους καί, ἀκόμη, τῆς ἔνωσής τους μέ κάτι ἀορίστως «ὑψηλό», χωρίς, ὅμως, πάλι νά τούς δεσμεύει, ὅπως κάνει ἡ θρησκεία, σέ συγκεκριμένη ὁμολογία πίστεως. Μέ τόν τρόπο δέ αὐτό κερδίζει τήν προτίμηση ὅλων ἐκείνων, στούς ὁποίους ἡ Πίστη, καί μάλιστα ἡ Χριστιανική, φαίνεται πλέον «παιδική» καί ἀσυμβίβαστη μέ τήν «ἐπιστήμη» καί ὡς μόνη διέξοδο μέσα στην ἔλλειψη νοήματος βλέπουν τό νά κάνουν τήν ἴδια τήν ζωή τους ἓνα «ἔργο τέχνης».

Ἔτσι, για τόν Νίτσε τό πνεῦμα τῆς τέχνης εἶναι αὐτό πού χορηγεῖ τήν (ψευδαίσθηση) τῆς ζωῆς καί τήν «παράκληση», εἶναι αὐτό πού «παραμυθιάζει» καί ἀκόμη εἶναι αὐτό πού ἐνώνει, κατ' ἀντιστοιχία μέ τό Ἅγιον Πνεῦμα πού εἶναι «Χορηγός Ζωῆς», ἐνοποιεῖ (Πρός Ἑφес. Δ', 3-4) καί δίδει τό «παραμύθιον τῆς ἀγάπης» (Πρός Φιλιπ, Β', 1).

Τά ὅσα ἀναφέραμε, ἔχουν σκοπό ἀπλῶς νά ὑποδείξουν, ὅσο μάς εἶναι δυνατόν, τήν μεγάλη ἀξία πού ἔχει ἡ προσπάθεια τῆς «διόρθωσης τῶν λογισμῶν» καί τῆς «κάθαρσης τῶν ἐννοιῶν», ὥστε νά μήν υἱοθετοῦμε κάθε λέξη καί ἔννοια πού εἰσάγεται στό λεξιλόγιό μας, ὡς ἀδιάφορη καί ἀθώα, ἐνῶ στην πραγματικότητα κάθε τέτοια λέξη μπορεῖ νά εἶναι φορτισμένη μέ μιᾶ ὁλόκληρη φιλοσοφία καί στάση ζωῆς πού μπορεῖ νά τήν υἱοθετήσουμε ἀνεπίγνωστα, άν δέν ἐπιχειροῦμε τή «διάκριση τῶν πνευμάτων».

Δέν θά ἦταν, ἐξάλλου, σωστό νά συμπεράνει κανεῖς ἀπό ὅσα προηγήθηκαν ὅτι ἡ τέχνη καθ' αὐτήν εἶναι καταδικαστέα, οὔτε, βέβαια, ὅτι ἡ καλλιτεχνική ἔμπνευση ὡς χάρισμα τοῦ Πνεύματος εἶναι ἀπόβλητη. Μήπως, ἄλλωστε, ἡ ἀγάπη τῆς ὁμορφιάς, ἡ φιλο-καλία, δέν εἶναι αὐτή πού παρακινεῖ τούς Ἁγίους στόν ἀγῶνα τους για νά δοῦν «τό ἄρρητον κάλλος τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ» (βλ. τήν ἀκολουθίαν τῆς Μεταλήψεως);

Β. Κ. Νομομαθής

Μιά φορά κι ένα καιρό ήταν... μιά drag queen.

Η ΛΟΑΤΚΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σ' ας άρέσουν τὰ βιβλία; Έμένα πολύ! Τὸ καλύτερο δῶρο ποὺ μπορεῖ νὰ μοῦ προσφέρει σ' κανεὶς εἶναι ἓνα βιβλίο! Γιὰ αὐτὸ καὶ χάρηκα πολύ, ὅταν ἓνας φίλος μοῦ χάρισε πρόσφατα ἓνα ὁγκῶδες μυθιστόρημα¹.

Παρὰ τὸν ὄγκο του, τὸ μυθιστόρημα εἶναι εὐχάριστο καὶ εὐκολοδιάβαστο. Ἀφηγεῖται τὴν καθημερινότητα μιᾶς ἐτερόκλητης παρέας ἀνθρώπων στὸ σύγχρονο Λονδίνο. Σύντομα διαπίστωσα πὼς πρόκειται γιὰ bestseller! Προσωπικά, ἀποδίδω τὴν ἐπιτυχία του στὸ ὅτι παρουσιάζει πολλοὺς διαφορετικοὺς χαρακτήρες. Ἔτσι, εἶναι εὐκολο γιὰ τὸν ἀναγνώστη νὰ ταυτιστεῖ μὲ κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς καὶ νὰ ἀγαπήσει τὴν ἱστορία του.

Διαπίστωσα μὲ κάποια ἐκπληξη, πὼς ἀνάμεσα στοὺς δευτερεύοντες χαρακτήρες παρουσιάζεται καὶ ἓνα ζευγάρι ὁμοφυλόφιλων νέων ἀνδρῶν. Ἡ Κινέζα γιὰγιά τοῦ ἐνὸς ἀρχικὰ δὲν βλέπει τὴ σχέση τους μὲ καλὸ μάτι· ἐντέλει ὅμως οἱ ἀντιστάσεις της κάμπτονται μὲ τὴν παρότρυνση τῶν ὑπολοίπων τῆς παρέας. Τὰ παιδιὰ ἀγαποῦνται καὶ εἶναι τόσο ταιριαστὸ ζευγάρι! Δὲν μποροῦν, βέβαια, νὰ τῆς χαρίσουν δισέγγονα μὲ φυσικὸ τρόπο, ἀλλὰ θὰ υἱοθετήσουν ἓνα κοριτσάκι ἀπὸ τὴν Κίνα!

Συναντᾶμε, ἐπίσης, καὶ ἓνα ζευγάρι ἡλικιωμένων γυναικῶν, οἱ ὁποῖες παντρεύονται. Ἡ μία ἐκ τῶν δύο εἶναι χήρα καὶ ἔχει ἓναν ἐνήλικο γιό, ποὺ παρευρίσκεται στὸ γάμο της. Ἡ Ἐκκλησία ἀπαγορεύει βέβαια τὸ γάμο τῶν ὁμοφύλων. Οἱ κυρίες, ὅμως, παντρεύονται στὸ Δημαρχεῖο καὶ στὴ συνέχεια ἐμφανίζονται καὶ ἐνώπιον τοῦ κληρικοῦ γιὰ νὰ πάρουν, λέει, μιὰ εὐχή! Ἡ βραδιά κλείνει, φυσικά, μὲ ἓνα μεγάλο πάρτι!

Ὅπως καταλάβατε, στὸ βιβλίο αὐτὸ ἡ ὁμοφυλοφιλία παρουσιάζεται σὰν κάτι φυσικό. Κατὰ τὴν ἀποψη τῆς συγγραφέως, ὁ ἐθισμὸς εἶναι πάθος. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ κλοπὴ, ἡ ἀπιστία, ἡ πολυγαμία καὶ ἄλλα. Ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι μιὰ ἀνθρώπινη κατάσταση, ἡ ὁποία μάλιστα ἐορτάζεται μὲ πάρτι! Ἡ ἐπιλόχεια κατὰθλιψη χρήζει παρέμβασης ἐιδικοῦ, ἡ ὁμοφυλοφιλία ὄχι.

Κάθε συγγραφέας δικαιούται φυσικὰ ἢ καὶ ὑποχρεοῦται νὰ παρουσιάζει καὶ νὰ ὑπερασπίζεται τὶς ιδέες του καὶ τὶς ἀξίες του μέσα ἀπὸ τὰ γραπτὰ του. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι

1 Clare Pooley, Τὸ Πράσινο Σημειωματάριο, ἐκδόσεις Μεταίχμιο, Ἀθήνα: 2021.

έδω και μερικές δεκαετίες ή όμοφυλοφιλία και γενικότερα ή λεγόμενη ΛΟΑΤΚΙ κουλτούρα έχει μπει δυναμικά στην καθημερινότητά μας.

Παραδέχομαι ότι, παρά την επέλαση της κουλτούρας αυτής στη ζωή μας, δυσκολεύομαι να την έμπεδώσω. Ίδίως δυσκολεύομαι να κατανοήσω το έξης: Μὲ τί κουράγιο, με ποιά ψυχικά αποθέματα, μία μειοψηφία ανθρώπων, οἱ ὅποιοι «κατακερμάτισαν τὴν ψυχὴ τους, τὴ φύση τους, τὸ εἶναι τους, τὸ σῶμα τους»², διαφημίζουν ἀκατάπαυστα τὸν τρόπο ζωῆς τους στὸν κινηματογράφο, στὴν τηλεόραση, στὴν τέχνη; Τελευταῖα δέ, καὶ σὲ αὐτὰ ἀκόμα τὰ σχολεῖα!

Σύμφωνα με πρόσφατο δημοσίευμα τοῦ BBC με τίτλο «US Supreme Court allows parents to opt out of lessons with LGBT books», στὸ μεγαλύτερο σχολικὸ σύστημα τοῦ Μέριλαντ τῶν Η.Π.Α. ἐγκρίθηκε τὸ 2022 ἓνα νέο πρόγραμμα διδασκαλίας: ΛΟΑΤΚΙ λογοτεχνία διδάσκεται ἔκτοτε στοὺς μαθητὲς τῶν δημοσίων δημοτικῶν σχολείων τῆς κομητείας Montgomery. Στόχος τοῦ προγράμματος εἶναι νὰ προσφέρει μεγαλύτερη ποικιλία στὶς ἱστορίες ποὺ διαβάζουν τὰ παιδιά. Αὐτὴ εἶναι ἡ δικαιολογία τῶν «φωτισμένων νόων» ποὺ τὸ ἐμπνεύστηκαν! Τὰ βιβλία περιλαμβάνουν τὸ Uncle Bobby's Wedding («Ὁ γάμος τοῦ θείου Bobby»), τὸ ὁποῖο ἀφηγεῖται τὴν ἱστορία ἑνὸς κοριτσιοῦ ποὺ πληροφορεῖται τὸν προγραμματισμένο γάμο τοῦ ὁμοφυλόφιλου θείου της. Ἐπίσης, τὸ Born Ready: The True Story of a Boy Named Penelope («Γεννημένος ἔτοιμος: ἡ Ἀληθινὴ Ἱστορία ἑνὸς Ἀγοριοῦ ποὺ ὀνομάζεται Πηνελόπη»), γιὰ ἓνα ἀγόρι ποὺ θέλει νὰ γίνει κορίτσι.

Μάλιστα, τὸ 2023 καταργήθηκε τὸ δικαίωμα τῶν μαθητῶν νὰ ἐξαιρεθοῦν ἀπὸ τὸ πρόγραμμα, μετὰ τὴ δικαιολογία ὅτι ἡ ἐπιλογὴ ἐξαίρεσης «προκαλοῦσε ἀναστάτωση στὴν τάξη καὶ θὰ μπορούσε νὰ ἐκθέσει τοὺς μαθητὲς ΛΟΑΤΚΙ σὲ κοινωνικὸ στίγμα καὶ ἀπομόνωση»! Ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν μποροῦν νὰ ἐξαιροῦνται οἱ μαθητὲς, καὶ μάλιστα ἀναιτιολόγητα. Ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς ΛΟΑΤΚΙ λογοτεχνίας ὄχι!

Μία ομάδα γονέων προσέφυγε ἐνώπιον τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου τῶν Η.Π.Α., ζητώντας νὰ τοὺς ἀναγνωρίσει δικαίωμα ἐξαίρεσης τῶν παιδιῶν τους ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο μάθημα, ἐπειδὴ παραβιάζει τὶς θρησκευτικὲς τους πεποιθήσεις. Ἐπικαλέστηκαν τὴν πρώτη Τροπολογία τοῦ Ἀμερικανικοῦ Συντάγματος, τὴν προστατεύουσα τὸ δικαίωμα ἐλεύθερης ἄσκησης τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Ὑποστήριξαν εὐλόγα, ὅτι τὸ δικαίωμα ἐλεύθερης ἐκδήλωσης τῆς θρησκείας τους περιλαμβάνει καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαιροῦνται τὰ παιδιά τους ἀπὸ μαθήματα, τὰ ὁποῖα θεωροῦν οἱ ἴδιοι προσβλητικά.

Ἄς θυμηθοῦμε στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ τὸ ἄρθρο 2 τοῦ Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σύμβασης Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου (ΕΣΔΑ), σύμφωνα με τὸ ὁποῖο: «Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῇ τοῦ δικαιώματος ὅπως ἐκπαιδευθῇ. Πᾶν κράτος ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἀναλαμβανομένων ὑπ' αὐτοῦ καθηκόντων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μορφώσεως καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ σέβεται τὸ δικαίωμα τῶν γονέων ὅπως ἐξασφαλίζωσι τὴν μόρφωσι

2 Νινέττας Βολουδάκη, «Ὅχι ὁμοφοβία: ὁμο- ἀηδία!», περιοδικὸ «Ἐνοριακὴ Εὐλογία», Ἔτος ΚΓ', Ἀρ. Τεύχους 258, Φεβρουάριος 2024, 63.

καὶ ἐκπαίδευση ταύτην συμφώνως πρὸς τὰ ἰδίᾳς αὐτῶν θρησκευτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς πεποιθήσεις».

Ἰσως κάποιοι σκεφτοῦν πὼς οἱ γονεῖς ποὺ προσέφυγαν ἐνώπιον τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου τῶν ΗΠΑ ἦταν ἀκράῳι, φονταμενταλιστές. Εἶναι τῆς μόδας ἄλλωστε στὶς μέρες μας ὁ ὅρος «φονταμενταλιστής». Τὸ δημοσίευμα, ὅμως, τονίζει ὅτι «οἱ ἐμπλεκόμενοι γονεῖς ἐκπροσωποῦν πολλὰς διαφορετικὰς θρησκείες, ἀλλὰ ὅλοι ἀντιτίθενται στὴν εἰσαγωγή θεμάτων ΛΟΑΤΚΙ στὴν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν τους», ἀναδεικνύοντας τὶς διαστάσεις τοῦ ζητήματος. Οἱ γονεῖς τόνισαν ὅτι «δὲν ἔχουν ἀντίρρηση νὰ βρίσκονται τὰ βιβλία στὸ ράφι ἢ νὰ εἶναι διαθέσιμα στὴ βιβλιοθήκη». Πόσα χριστιανικὰ βιβλία εἶναι ἄραγε διαθέσιμα στὶς σχολικὲς βιβλιοθήκες;

Οἱ δικαστὲς ψήφισαν μὲ ψήφους 6-3 ὑπὲρ τῶν προσφευγόντων, χορηγώντας τους μάλιστα δικαίωμα προσωρινῆς δικαστικῆς προστασίας. Διαφώνησαν οἱ τρεῖς ἀποκαλούμενοι φιλελεύθεροι δικαστὲς, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ δικαστὴς Sonia Sotomayor, ἡ ὁποία ἰσχυρίστηκε ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπόθεσης θὰ εἶναι «χάος γιὰ τὰ δημόσια σχολεῖα αὐτοῦ τοῦ ἔθνους». «Δεδομένης τῆς μεγάλης ποικιλομορφίας τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων σὲ αὐτὴ τὴ χώρα, οἱ ἀμέτρητες ἀλληλεπιδράσεις ποὺ συμβαίνουν καθημερινὰ στὰ δημόσια σχολεῖα μπορεῖ νὰ ἐκθέσουν τὰ παιδιὰ σὲ μηνύματα ποὺ ἔρχονται σὲ σύγκρουση μὲ τὶς πεποιθήσεις τῶν γονέων», πρόσθεσε.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι τὸ πρόγραμμα σπουδῶν τοῦ δημοσίου σχολείου δὲν μπορεῖ νὰ διαμορφώνεται μὲ βάση ὅλες οἱ πεποιθήσεις, ὅλων τῶν γονέων· γιὰ αὐτό, ἄλλωστε, ἔχει θεσμοθετηθεῖ τὸ δικαίωμα ἐξαίρεσης. Εἶναι ὅμως ἐξίσου ἀληθές, ὅτι τὸ σχολεῖο ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ γιὰ τὴ φυσικὴ, τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ἀγωγή τῶν μαθητῶν. Δὲν γνωρίζω τί ἀκριβῶς προβλέπει ἡ νομοθεσία τῶν Η.Π.Α σχετικά, ἀλλὰ τὸ ἄρθρο 16 τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος τὸ γράφει ξεκάθαρα: «Ἡ παιδεία ἀποτελεῖ βασικὴ ἀποστολὴ τοῦ Κράτους καὶ ἔχει σκοπὸ τὴν ἠθικὴν, πνευματικὴν, ἐπαγγελματικὴν καὶ φυσικὴν ἀγωγήν τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς συνείδησης καὶ τὴν διάπλασήν τους σὲ ἐλεύθερους καὶ ὑπεύθυνους πολῖτες».

Θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηριχθεῖ, ὅτι προκειμένου τὰ παιδιὰ νὰ γίνουν ἐλεύθεροι καὶ ὑπεύθυνοι πολῖτες, θὰ πρέπει νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ διαφορετικοὺς τρόπους ζωῆς καὶ νὰ μάθουν νὰ σέβονται τὸ διαφορετικόν. Αὐτὸ ἄλλωστε πρεσβεύει καὶ ἡ λεγόμενη «woke κουλτούρα». Εἶναι ἡ στάση ἐπαγρύπνησης, κατὰ τοῦ ρατσισμού, τῶν προκαταλήψεων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν διακρίσεων καὶ ἀνισοτήτων. Ἡ ὑπεράσπιση τῶν δικαιωμάτων τῶν μειονοτήτων καὶ ἡ ἀποδοχὴ τοῦ διαφορετικοῦ.

Ἄς σημειωθεῖ, βέβαια, ὅτι κάτω ἀπὸ ὄρους-ὀμπρέλα ὅπως «μειονότητες» καὶ «σεβασμὸς τοῦ διαφορετικοῦ», ἡ woke κουλτούρα τοποθετεῖ πολλὰς ἐτερόκλητες κοινωνικὲς ὁμάδες: τὶς γυναῖκες, τὰ ΛΟΑΤΚΙ+ ἄτομα, τὰ ἄτομα μὲ ἀναπηρίες, καθὼς καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πλήττονται ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς ἀνισότητες καὶ τὴ λεγόμενη κλιματικὴ κρίση.

Αποσιωπᾷ καὶ ἰσοπεδώνει σκοπίμως τὶς διαφορὲς μεταξύ τους. Καὶ πάλι, ἡ ἀποδοχὴ τοῦ «διαφορετικοῦ» φαντάζει σὰν κάτι πολὺ ὠραῖο, ἔτσι δὲν εἶναι; Γιατί νὰ μὴ διδάσκεται στὰ παιδιά μας;

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως, ἂν τὰ παιδιά μας ἤδη ἀπὸ τὴν τρυφερὴ ἡλικία τῶν ἑξι ἢ ἑπτὰ ἐτῶν διαβάζουν παραμύθια σχετικὰ μὲ ἄνδρες ποὺ παντρεύονται ἄνδρες ἢ μὲ ἀγόρια ποὺ θέλουν νὰ γίνουν κορίτσια, εἴμαστε σίγουροι ὅτι δὲν θὰ πάθουν σύγχυση σὲ σχέση μὲ τὸ φύλο τους;

Ἡ ψυχίατρος παιδιῶν καὶ ἐφήβων, κ. Καλλιόπη Προκοπάκη, τονίζει ὅτι ἡ ταυτότητα φύλου τοῦ κάθε ἀνθρώπου, τὸ ἐσωτερικὸ του δηλαδὴ βίωμα ὅτι ἀνήκει σὲ ἓνα φύλο, «ἔχει ἰδιαίτερη συναισθηματικὴ σημασία γιὰ τὰ παιδιά» καὶ δὲν ἀποκτᾶται αὐτόματα. «Ἡ κατάκτηση τῆς ἔννοιας τοῦ φύλου ξεκινᾷ νωρὶς, εἶναι σταδιακὴ διαδικασία καὶ περνᾷ ἀπὸ πολλὰ στάδια. Ἡ ἔννοια σταθερότητας τοῦ φύλου (τὸ ἀγόρι παραμένει ἀγόρι καὶ τὸ κορίτσι κορίτσι, ἀκόμα καὶ ἂν ἀσχολοῦνται μὲ δραστηριότητες τοῦ ἄλλου φύλου) κατακτᾶται γύρω στὰ 7 ἔτη. Ἡ ἐφηβεία εἶναι σημαντικὴ περίοδος γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς προσωπικῆς ταυτότητας. Σημαντικὸ ρόλο παίζουν οἱ ὁρμονικὲς, σωματικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀλλαγές στὴν ἐφηβεία, ἡ ὁποία εἶναι κρίσιμη περίοδος γιὰ τὴ δημιουργία μὴ- κανονικῶν ταυτοτήτων φύλου. Ἡ ταυτότητα φύλου δὲν θεωρεῖται παγιωμένη πρὶν τὸ τέλος τῆς ἐφηβείας».³

Ἀπὸ τὰ παραπάνω ἀνακύπτει μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἐρωτήματα: Τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστῆμης λαμβάνονται ὑπόψη κατὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία; Ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται, ἀπορρίπτονται ὅταν δὲν εἶναι «πολιτικῶς ὀρθά»! Πῶς ἐξηγεῖται ἐπιστημονικὰ τὸ ὅτι σὲ παιδιά δημοτικοῦ σχολείου, ποὺ δὲν ἔχουν παγιωμένη ταυτότητα φύλου, διδάσκεται ΛΟΑΤΚΙ λογοτεχνία; Γιατί θὰ πρέπει οἱ γονεῖς νὰ φτάσουν μέχρι τὸ Ἀνώτατο Δικαστήριο γιὰ νὰ διεκδικήσουν τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα νὰ ἐξαίρεθοῦν τὰ παιδιά τους ἀπὸ τὸ μάθημα;

Θὰ πεῖτε: «Αὐτὰ δὲ συμβαίνουν στὴν Ἑλλάδα μας, μόνο στὸ ἐξωτερικόν!» Σὰς πληροφορῶ ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια διοργανώνονται καὶ σὲ νηπιαγωγεῖα τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης «προοδευτικὲς» ἡμερίδες. Drag queens⁴ διαβάζοντας στὰ παιδάκια παραμύθια, γραμμένα ἀπὸ μέλη τῆς ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας. Κάποτε τὰ παραμύθια μιλοῦσαν γιὰ βασιλεῖα μακρινά, γιὰ βασιλιᾶδες καὶ βασίλισσες, πρίγκιπες καὶ πριγκίπισσες. Τώρα ἐπὶ τέλους «προοδεύσαμε». Τὰ παραμύθια μιλοῦν γιὰ drag kings καὶ drag queens. Ζήτω ἡ νέα μεταφεμινιστικὴ, μεταμοντέρνα ἐποχή!

**Ζωὴ Ἀγγελικούδη
Νομικός**

3 Κ. Προκοπάκη, ὁμιλία μὲ τίτλο «Διαταραχὲς Ταυτότητας Φύλου: Νεότερα δεδομένα ὡς πρὸς τὴ διάγνωση καὶ τὴν ἀντιμετώπιση», 12 Δεκεμβρίου 2017 στὸ ΓΝΑ «Ὁ Εὐαγγελισμός».

4 Drag queen ὀνομάζεται ὁ ἄνδρας, ποὺ παρουσιάζεται ὡς μία ὑπερβολικὴ ἐκδοχὴ τοῦ γυναικεῖου φύλου χρησιμοποιώντας μακιγιάζ, περούκες, ψεύτικες βλεφαρίδες, φορέματα. Μία γυναίκα ποὺ παρουσιάζεται φορῶντας ἀντρικὰ ρούχα ὀνομάζεται drag king. Οἱ ὅροι αὐτοὶ συχνὰ συνδέονται μὲ διαφορετικὸ σεξουαλικὸ προσανατολισμὸ ἢ ταυτότητα φύλου, ἀλλὰ ὄχι ἀπαραίτητα. Drag king ἢ drag queen μπορεῖ νὰ εἶναι ὅποιοσδήποτε τὸ ἐπιθυμεῖ. Γενικὰ δὲν ὑπάρχει κανένας κανόνας ὡς πρὸς τὸ πῶς θὰ πρέπει νὰ ἐκφράζεται μία drag queen ἢ ἓνας drag king.

Ένας καλοκαιρινός απολογισμός

Τὸ καλοκαίρι εἶναι μιὰ πολὺ ιδιαίτερη καὶ ἀγαπητὴ, στοὺς περισσότερους ἀνθρώπους, περίοδος τοῦ χρόνου. Εἶναι μιὰ περίοδος ποὺ μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ βάλουμε ἓνα φρένο στὴν ἀκατάπαυστη καθημερινὴ ρουτίνη καὶ στὴν στοίβα τῶν ἀτέλειωτων ὑποχρεώσεων, προσφέροντάς μας κάποιες ἡμέρες διακοπῶν, μιὰ ἀνάπαυλα καὶ μιὰ πιὸ «ἀργή» ζωὴ, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὶς ἀμέτρητες ἔγνοιες. Μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία, γιὰ μιὰ φορὰ μέσα στὸν χρόνο, νὰ κάνουμε πράγματα καὶ νὰ ζήσουμε ἐμπειρίες, ποὺ μέσα στὴν καθημερινότητα δὲν ἔχουμε τὸν χρόνο νὰ ζήσουμε. Βλέπουμε καινούργια μέρη, γνωρίζουμε νέους ἀνθρώπους, διαβάζουμε περισσότερα βιβλία, ὀρίζουμε τοὺς νέους στόχους γιὰ τὴν νέα χρονιὰ ποὺ ἔρχεται, μεγαλώνουμε καὶ βλέπουμε τοὺς γύρω μας νὰ μεγαλώνουν (ιδίως τὰ παιδάκια)... Μέσα ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τὶς νέες ἐμπειρίες, ὅμως, ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίσουμε λίγο καλύτερα καὶ τὸν δικό μας ἑαυτό, νὰ σκεφτοῦμε καὶ νὰ φιλοσοφήσουμε λίγο πιὸ ἥρεμα τό, ποιοὶ εἴμαστε, πῶς συμπεριφερόμαστε καί, τὸ κυριότερο, τί ἔχουμε μέσα μας, τί νιώθουμε καὶ τί ἀναζητοῦμε στὴν ζωὴ μας.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐπιδροῦν οἱ διακοπὲς στὸν κάθε ἀνθρωπο δὲν εἶναι πάντα ἴδιος. Παρατηροῦμε πῶς, παραδόξως, τὶς περισσότερες φορές δὲν φέρνουν τὸ καλὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὸ ὁποῖο εἶναι προορισμένες, ἀλλὰ φέρνουν στὴν ἐπιφάνεια ἓνα σωρὸ προβλήματα τοῦ καθενός μας. Οἱ περισσότεροι ἀνθρωποι γυρίζοντας ἀπὸ τὴν ξεκούραση φαίνονται

πιό εξαντλημένοι από πρίν, άλλοι μοιάζουν λές και έχουν «σαπίσει» από την άπραξία, άλλοι διατηρούν μιὰ στάση ξεφαντώματος και χαλάρωσης, πολλά παιδιά χάνουν κάθε αίσθηση πειθαρχίας και γίνονται ανεξέλεγκτα. Λίγοι εΐναι εκείνοι που εύχαριστιούνται πραγματικά τόν χρόνο με τήν οίκογένειά τους, που άναπαύονται σωστά στις διακοπές και γυρίζουν με όρεξη για τήν νέα χρονιά. Οί περισσότεροι, δυστυχώς, δέν ξέρουμε νά χαιρόμαστε, δέν ξέρουμε πώς νά χρησιμοποιήσουμε σωστά τόν χρόνο μας ώστε νά τόν επενδύσουμε σέ άσכולίες που θά φέρουν καρπούς στις σχέσεις μας με τούς άλλους αλλά και στόν έαυτό μας. Θεωρούμε πώς οί διακοπές εΐναι μιὰ περίοδος άδιάκοπης ξάπλας, χαλάρωσης του έαυτού μας, καλοπέρασης και άδιαφορίας για ό,τιδήποτε μās θυμίζει έστω και λίγο τήν έννοια τής δουλειās. Τότε όμως διαπιστώνουμε πώς ή οίκογένειά μας, ό/ή σύζυγος και τά παιδιά μας, άκόμη και τά κατοικίδια μας, μās εΐναι ένα βάρος που μās έμποδίζει από αύτην τήν τελεία καλοπέραση. Σκεφτόμαστε, ώχ, πρέπει νά φροντίσω τά παιδιά μου, πρέπει νά βγάλω βόλτα τό σκυλί μου, πρέπει νά διασκεδάσω με έναν τρόπο που νά θέλει και ό άνθρωπός μου, κι ένα σωρό άλλα πράγματα που διαμορφώνουν, ουσιαστικά, όλόκληρη τήν καθημερινότητά μας, είτε στις διακοπές είτε και στην συνηθισμένη μας ζωή. Έτσι, περνάμε μερικές μίζερες ήμέρες στην έξοχή, όπου επιθυμούμε συνεχώς νά κάνουμε κάτι άλλο από αύτό που κάνουμε και ζηλεύουμε τούς άλλους ανθρώπους που κάνουν άκριβώς αύτό που τούς άρέσει, ζούν τήν ζωή που θέλουν, μένουν στο ιδανικό σπίτι και εΐναι χαρούμενοι, ένω λυπούμαστε τόν έαυτό μας, γιατί τά παιδιά που μās «έτυχαν» εΐναι άνυπάκουα, τó σπίτι μας πολύ μικρό ή πολύ μεγάλο, ό/ή σύζυγός μας έχει ένα σωρό έλαττώματα και, γενικά, οί συνθήκες δέν μās εύνόησαν.

Εΐναι, όμως, όντως έτσι τά πράγματα; Οί άνθρωποι που χαΐρονται τήν ζωή τους εΐναι οί «εύνοημένοι από τις συνθήκες» και ζούν τήν ιδανική ζωή που τούς ταιριάζει, ένω θά έπρεπε κι έμεΐς νά έχουμε τις ίδιες αύτές συνθήκες για νά εΐμαστε χαρούμενοι; Δηλαδή, άν μās έδινε ό Θεός τήν ίδια καθημερινότητα με αύτούς που βλέπουμε νά χαΐρονται, θά είχαμε τήν ίδια χαρά και όρεξη με εκείνους; Η υπόθεσή μου εΐναι πώς... όχι. Τό πιθανότερο εΐναι πώς, σέ όποια κατάσταση κι άν μās έβαζε ό Θεός, έμεΐς θά νιώθαμε πάντα μειονεκτικά σέ σύγκριση με τόν διπλανό μας. Αύτή ή διαπίστωση με έκανε νά άναρωτηθώ για τήν αίτία αύτου του φαινομένου. Γιατί ποτέ δέν μπορούμε νά εύχαριστηθούμε τήν ζωή που έχουμε (τήν όποία μās τήν έδωσε ό Θεός γιατί εΐναι ή μόνη που μās ταιριάζει) και επιθυμούμε άντι αύτης όποιαδήποτε άλλη;

Όπως μās είπε ένας σοφός άνθρωπος, ή αίτία του προβλήματος βρίσκεται στην άρνησή μας νά έργαστοΰμε. Καί, ως έργασία, δέν έννοούσε τις δουλειές του σπιτιού ή τήν άπασχόληση σέ κάποιο άντικείμενο, αλλά τήν έργασία πάνω στόν έαυτό μας, τήν συνεχή έπιτήρηση και βελτίωση του χαρακτήρα μας, ώστε νά μπορούμε νά φέρουμε είς πέρας τήν άποστολή που έχει άναθέσει ό Θεός στόν καθένα μας, άποστολή μοναδική και ξεχωριστή από όλων των ύπολοίπων. Προσπαθώντας νά διορθώσουμε τά έλαττώματά μας, θά καταφέρουμε σταδιακά νά έρθουμε πιο κοντά με τούς άλλους ανθρώπους, πρώτα μέσα στην οίκογένειά μας και μετά στο εύρύτερο περιβάλλον. Θά πάψουμε νά είμαστε ένα άσήκωτο βάρος για τούς άλλους και θά πάψουμε νά βλέπουμε τούς άλλους ως άσήκωτα

βάρη. Μόνο όταν αρχίσουμε να εργαζόμαστε πάνω στην δουλειά που μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός θὰ μπορέσουμε νὰ νιώσουμε τὴν χαρὰ πού μᾶς ἐπιφυλάσσει γιὰ τὴν δική μας ζωή. Εἶναι ὅμως, δυστυχῶς, γιὰ μᾶς πιὸ εὐκόλο νὰ ρίξουμε τὸ φταίξιμο στὶς συνθήκες καὶ στοὺς ἄλλους, παρὰ στὸν ἑαυτὸ μας. Ἔτσι, μένουμε δυστυχεῖς καὶ μοιρολάτρες καὶ ἀδυνατοῦμε νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ... τὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτό. Βλέπουμε τοὺς χαρούμενους ἀνθρώπους καὶ ζηλεύουμε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας τους, πού ἐκεῖνοι κάνουν μέ προθυμία, ἀλλὰ ἐμεῖς δὲν εἴμαστε πρόθυμοι νὰ κάνουμε τὴν δική μας.

Αὐτὲς εἶναι κάποιες σκέψεις πού μᾶς συνόδεψαν τὸ φετινὸ καλοκαίρι (χάρη καὶ σὲ μία συζήτηση πού εἶχαμε μέ τὴν Πρεσβυτέρα Νινέττα Βολουδάκη) καὶ εὐχομαι γιὰ τὸν ἑαυτό μου ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅσους θέλουν, νὰ μᾶς βοηθήσει ὁ Θεός νὰ ξεκινήσουμε τὴν νέα χρονιὰ μέ... ἐργασία καὶ χαρά!

**Ἀλίκη Διαμαντῇ
Τελειόφοιτος μουσικολογίας**

Μιά τυχαία συνάντηση **ΜΕ ΕΝΑΝ ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟ**

«Ὁ κόσμος τῆς πάχνης κόσμος τῆς πάχνης εἶναι. Κι ὥστόσο, κι ὥστόσο!»

Kobayashi Issa (1763-1828)

Προσπαθῶ νὰ περιγράψω μία χειρονομία. Εἶναι κάμποση ὥρα πού παλεύω. Παλεύω γιατί θέλω νὰ βρῶ τίς κατάλληλες λέξεις, τὸ ἀνάλογο γιὰ τὴν ὁμορφιὰ αὐτῆς τῆς χειρονομίας ὕφος. Θέλω αὐτὲς οἱ λέξεις νὰ καταφέρουν νὰ συλλάβουν τὸ μεγαλεῖο μιᾶς λεπτομέρειας, τὴν ἐπισήμοτητα μιᾶς ἀνεπισήμης ζωῆς πού μπορεῖ, ὅπως πράγματι συνέβαινε, νὰ κυλᾷ δίπλα μας κι ἂν δὲν βρεθεῖ κάποιος νὰ τὴν μιλήσει, θὰ γλιστρήσει ἄγνωστη μακριὰ μας. Εἶμαι ἓνας ὁδηγὸς ταξί. Θὰ σᾶς ἀφηγηθῶ τὴ συνάντηση πού εἶχα μέ ἓναν πολὺ ὠραῖο ἄνθρωπο. Τὴ συνάντηση αὐτὴ τὴν εἶχα λίγα χρόνια πρίν, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν πρώτων χρόνων τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως. Βρίσκομαι, λοιπόν, στὸ ταξί μου καὶ ὁδηγῶ κάπου στὴν περιοχή τοῦ Γαλατσίου, καὶ ἀνακεφαλαιῶνω διαρκῶς στὸ μυαλό μου, γεμάτος ὀργὴ καὶ ἀγανάκτηση, ἓνα μέλλον σκοτεινὸ καὶ βαρὺ, στερούμενο τῆς παραμικρῆς χαραγματιᾶς ἀπ' ὅπου νὰ μπορέσει στὰ κλεφτὰ νὰ γλιστρήσει λίγη ἐλπίδα. Πέρα, σὲ κάποια ἀπόσταση, διακρίνω κάποια μορφή νὰ μοῦ κάνει σινιάλο νὰ σταματήσω. Πλησιάζω, σταματῶ. Μπαίνει καὶ κάθεται δίπλα μου, ἓνας παππούς, ἓνας ἀσπρομάλλης γέροντας.

Ἡ ἔνδυσή του προδίδει μιὰν ἀτμηλησίᾳ. Τὰ ροῦχα του εἶναι μὲν καθαρὰ, μὰ ὥστόσο λιγάκι ταλαίπωρα. Νά, ἴσως λιγάκι τσαλακωμένα, ἴσως νὰ ἔλλειπε κάποιον κουμπὶ ἀπὸ τὸ πουκάμισό του, ἴσως τὸ παντελόνι νὰ ἦταν μιὰ ιδέα πιὸ κοντὸ ἢ πιὸ μακρὺ ἀπ' ὅσο θὰ ἐπιβαλλόταν... δὲν θυμᾶμαι ἀκριβῶς. Αὐτὸ ποὺ θέλω νὰ τονίσω σημειώνοντας αὐτὴ τὴ λεπτομέρεια εἶναι, καθὼς θὰ φανεῖ στὴν ἀφήγηση, ἡ ἀπουσία ἐνὸς γυναικείου ἀγγίγματος, μιᾶς γυναικείας φροντίδας. Τὰ ροῦχα του ἦταν φορεμένα μὲ τὸν ἀδιάφορο τρόπο τῶν ἀνδρῶν, νὰ καλύπτουν ἀπλῶς μιὰ γυμνότητα, τὸν τρόπο ποὺ παραβλέπει τὴν κομψότητα σὰν μιὰ περιττὴ φλυαρία. Προορισμὸς β' κοιμητήριον στὴ Ν. Ἰωνία. Δὲν θὰ σᾶς ἀφηγηθῶ μὲ λεπτομέρειες τὴ συζήτηση ποὺ εἶχαμε στὸ δρόμο, ἄλλωστε ἔχει περάσει καιρὸς καὶ οἱ λεπτομέρειες μὲ τὸν καιρὸ ξεθωριάζουν καὶ χάνονται. Θὰ σᾶς πῶ μονάχα αὐτὰ ποὺ συγκράτησα προκειμένου νὰ καταστήσω λίγο πιὸ ζωντανὴ τὴ μορφὴ του. Ἡ καταγωγὴ του ἦταν ἀπὸ τὰ Γιάννενα. Ἦταν χρόνων ἐνενήντα καὶ ἦταν στὸ ἀλβανικὸ μέτωπο στὸν πόλεμον τοῦ 1940. Θυμᾶμαι πῶς μοῦ εἶπε ποὺ ἦταν χωμένος γιὰ τρεῖς ἡμέρες σ' ἓνα ἄμπρι μὲ τὰ νερὰ νὰ καλύπτουν τὸ ὕψος τῆς μέσης του. Μοῦ εἶπε, μάλιστα, πῶς τὰ παιδιὰ του τὸν κοροΐδευσαν ἀπὸ τὶς πολλὰς φορὲς ποὺ ἐπαναλάμβανε τὴν ἀφήγηση, τὸ θεωροῦσαν φαίνεται σὰν γλωσσικὸ τίκ, καὶ τοὺς φανταζόμουν, ἔτσι ὅπως μοῦ τοὺς περιέγραφε, νὰ σκουντᾶνε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μὲ εἰρωνεῖα σὰν ξεκινοῦσε νὰ τοὺς λέει. Ἐγώ, ἀπὸ τὴν ἄλλη, μολοντί παρακολουθοῦσα μὲ ἐνδιαφέρον τὴ σκόρπια ἀφήγηση τῶν περιπετειῶν του, ἀναζητοῦσα πεδία ἐνότητος σὲ μιὰ κοινὴ ὀργή, σὲ μιὰ κοινὴ ἀγανάκτηση ποὺ ἔστελνε στὸν τοῖχο δυνάμεις ἀφανεῖς καὶ ὑπόγειες ποὺ εἶχαν ἐνδυθεῖ μανδύα πολιτικόν. Τέλος πάντων!

Φθάσαμε, λοιπόν, ἔξω ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο, στὴν εἴσοδο. «Ξέρεις τί ἦλθα νὰ κάνω ἐδῶ;» μὲ ρωτᾷ καὶ σκύβει στὴν πλαστικὴ του σακούλα ποὺ εἶχε ἀποθέσει στὸ πάτωμα. Ἀνασύρεται καὶ βαστᾷ στὴ χούφτα του ἓνα κάτι ποὺ τὸ τύλιγαν στρώσεις ἐπάλληλες χαρτοπετσετῶν. «Ἦλθα νὰ δῶ τὴ γριά μου» μοῦ λέει καὶ ξετυλίγει ἓνα σῦκο μεστὸ ἀπὸ τὸ φθηνὸ περιτύλιγμα. «Ἀπ' τὴ συκιὰ ποὺ εἶχε φυτέψει μὲ τὰ χέρια της» μοῦ εἶπε καὶ μὲ κοίταξε. Εἶχε κάνει ταξίδι ὁλόκληρο, γέρος ἀδύναμος ἐνενήντα χρόνων νὰ τῆς φέρει ἓναν καρπὸ ἀπ' τὸ δέντρο ποὺ εἶχε ἡ ἴδια φυτέψει, νὰ τὸν ἀφήσει στὸν τάφο της. **Κραταῖα ὡς θάνατος ἀγάπη!** Καταθέτω, λοιπόν, αὐτὸ τὸ περιστατικόν, ὡς κάτι ποὺ συνέβη πράγματι καὶ τοῦ ὁποίου ἐγὼ ἔτυχε νὰ γίνω αὐτόπτης μάρτυς καὶ νιώθω κάτι σὰν ὑποχρέωση νὰ τὸ προστατεύσω ἀπὸ τὴ λήθη, καὶ σὰν ἓναν ὑπαινιγμὸ ὅτι μποροῦμε ἀκόμη, ἔστω καὶ καθὼς βαδίζουμε ὁ καθένας τὴν προσωπικὴ του κόλαση, καὶ ν' ἀτενίσουμε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ μπουμπούκια νὰ κρέμονται στὶς κορυφὰς τῶν λεπτῶν τοὺς μίσχων.

Ἄγγελος Ἀγγέλου

Ἡ Μάχη τῶν Πλαταιῶν

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ἡ περσικὴ αὐτοκρατορία (550 - 330 π.Χ.) ἦταν ἡ ἰσχυρότερη αὐτοκρατορία τῆς ἐποχῆς. Ἦταν ἡ πρώτη πολυεθνικὴ αὐτοκρατορία μέχρι τὴν κατάλυσή της ἀπὸ τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο (330π.Χ.), μὲ πληθυσμὸ 17-35.000.000. Τὰ σύνορά της ἐκτείνονταν: στὰ Ἀνατολικά ἀπὸ τὸ σημερινὸ Πακιστὰν καὶ Ἀφγανιστὰν· στὰ ΝΔ ἀπὸ τὸ σημερινὸ Ἰράκ, Συρία, Σαουδικὴ Ἀραβία, Ἰορδανία, Ἰσραήλ, Παλαιστίνη, Λίβανο, Αἴγυπτο, βόρεια Λιβύη· στὰ ΒΔ μέχρι τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τὴ Θράκη καὶ τὴ Μακεδονία. Τὸ πολίτευμά της ἦταν μοναρχικόν, καὶ τὸ θρησκευμὰ της ἦταν ὁ Ζωροαστρισμός.

Ἡ Πρῶτη Ἐκστρατεία

Ὅταν ὁ Ξέρξης εἰσβάλλει στὴν Ἑλλάδα (καλοκαίρι τοῦ 480 π.Χ.), ὁ ἐλληνικὸς κόσμος εἶναι διχασμένος. Ἐπειδὴ οἱ στρατιωτικὲς δυνάμεις, χερσαῖες καὶ ναυτικὲς, τῶν Περσῶν εἶναι τεράστιες, λίγοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες πιστεύουν ὅτι οἱ τελευταῖοι θὰ ἡττηθοῦν.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ	ΧΡΟΝΟΣ	ΠΕΡΣΗΣ ΜΟΝΑΡΧΗΣ	ΠΕΡΣΕΣ ΑΡΧΗΓΟΙ	ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΡΧΗΓΟΙ	ΜΑΧΗ	ΕΚΒΑΣΗ
Πρώτη	492 π.Χ.	Δαρείος Α΄	Μαρδόνιος	-----	Καταστροφή στόλου λόγω θαλασσοταραχής στον Άθω	Ματαίωση και υποχώρηση
Δεύτερη	490 π.Χ.	Δαρείος Α΄	Δάτης, Αρταφέρνης	Μιλτιάδης (Αθήνα)	Μαραθώνας	Ήττα Περσών
Τρίτη	480 π.Χ.	Ξέρξης Α΄	Ξέρξης, Μαρδόνιος, Αρτάβαζος	Λεωνίδα (Σπάρτη) Θεμιστοκλής (Αθήνα)	Θερμοπύλες Σαλαμίνα	Νίκη Περσών Ήττα Περσών
	479 π.Χ.	Ξέρξης Α΄	Μαρδόνιος, Αρτάβαζος Τιγράνης	Παυσανίας (Σπάρτη) Αριστείδης (Αθήνα) Λεωτυχίδης (Σπάρτη) Ξάνθιππος (Αθήνα)	Πλαταιές Μυκάλη	Ήττα Περσών Ήττα Περσών

Έπιπλέον ο Πέρσης μονάρχης υπόσχεται ανταλλάγματα και προνόμια σέ όποιες από τις έλληνικές πόλεις συμμαχήσουν μαζί του, ένω από την άλλη απείλησε με καταστροφή όσες πράξουν τó αντίθετο. Οί φιλομοναρχικές και όλιγαρχικές ήγεσίες πολλών έλληνικών πόλεων βλέπουν στο πρόσωπο του Μεγάλου Βασιλέως τόν προστάτη τους. Έτσι οί Έλληνες μοιράζονται σέ δύο στρατόπεδα.

- Από τή μιá αὐτοί πού συντάσσονται μέ τόν Ξέρξη:
- **Θεσσαλία** (άρχικά ήταν οὐδέτερη ἀλλά μετὰ συμμαχήσε μέ τοὺς Πέρσες),
 - **Βοιωτία** (ἐκτὸς ἀπὸ Πλαταιές καὶ Θεσπιές),
 - **Ἄργος** (δὲ συντάχτηκε ἀνοιχτά, ἀλλὰ ἀκολούθησε φιλοπερσικὴ στάση),
 - **Δῆλος** (οὐδέτερη, ἀλλὰ συνεργάστηκε προσωρινά),
 - **Μακεδονία** (ἦταν ἤδη ὑποτελὴς στοὺς Πέρσες),
 - **Θράκη καὶ ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Ἰωνίας** (ἦταν ἤδη μέρος τῆς Περσικῆς Αὐτοκρατορίας)

Και από την άλλη οι πόλεις που αποφασίζουν να πολεμήσουν τον εισβολέα (κυρίως οι έμποροναυτικές δημοκρατίες και όχι μόνο:

Αθήνα, Σπάρτη, Κόρινθος, Αίγινα, Πλαταιές, Θεσπίες, Χαλκίδα, Ερμιόνη, Τροιζήνα, Νάξος, Σάμος (μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας), **Μέγαρα, Δελφοί** (ιερό και ουδέτερο έδαφος, αλλά βοήθησαν με πληροφορίες).

Στόν χάρτη άριστερά:

Πορτοκαλί: Περσική αυτοκρατορία.

Κίτρινο: Έλληνες ύποτελείς των Περσών.

Γκριζο: Έλληνες ουδέτεροι.

Γαλάζιο: Έλληνες που πολέμησαν τους Πέρσες.

Τò καλοκαίρι τοῦ 480 π.Χ. ὁ ἑλληνικὸς κόσμος βάλλεται ἀπὸ δύο πλευρές: ἀπὸ τοὺς Πέρσες στὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τοὺς Καρχηδόνιους στὴ Σικελία· οἱ τελευταῖοι ἔξαπélυσαν σφοδρὴ ἐπίθεση στὶς ἑλληνικὲς ἀποικίες: Συρακοῦσες, Γέλα καὶ Ἀκράγαντα. Ἡ μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα ἀδυνατεῖ νὰ στείλει βοήθεια.

Ἡ Ἀθήνα ἔχει καταληφθεῖ, λεηλατηθεῖ καὶ καταστραφεῖ δύο φορές:

- μία ἀπὸ τὸν Ξέρξη (480 π.Χ.) καί
- μία ἀπὸ τὸν Μαρδόνιο (479 π.Χ.).

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ περσικοῦ στόλου στὴ Σαλαμίνα, ὁ Ξέρξης φοβούμενος μήπως ὁ ἑλληνικὸς στόλος κλείσει τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τὰ στρατεύματά του ἐγκλωβιστοῦν στὴν Ἑλλάδα χωρὶς δυνατότητα ἀνεφοδιασμοῦ, ἀποφάσισε νὰ γυρίσει πίσω. Πρὶν ὅμως ἐγκαταλείψει τὸν ἑλλαδικὸ ὥρο, ἱκανοποίησε τὸ αἶτημα τοῦ ξάδελφου καὶ γαμπροῦ του, Μαρδόνιου, ἀφήνοντάς τον πίσω μὲ 300.000 ἐπίλεκτο στρατό. Οἱ τελευταῖοι ἀρχικὰ στρατοπέδευσαν στὸν Βοιωτικὸ κάμπο, στὴ βόρεια πλευρὰ τοῦ Ἀσωποῦ. Στὴ συνέχεια κατασκεύασαν στὴν περιοχὴ τοῦ Σκώλου (περίπου παραπλεύρως δεξιὰ στὴ σημερινὴ ὁδὸ Ἐρυθρῶν – Θηβῶν) ἓνα ξύλινο τετράγωνο ὄχυρὸ μὲ πλευρὲς μήκους 10 σταδίων (≈ 1,8 χλμ) ἢ καθεμία, ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦσαν ὡς ὀρμητήριό τους.

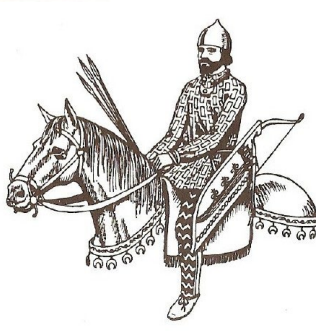
Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ συγκέντρωσαν σταδιακὰ ἓναν ἀξιόμαχο στρατὸ ἀπαρτιζόμενο ἀπὸ 120.000 ἄνδρες, ὄχυρώθηκαν στὴ νότια πλευρὰ τοῦ Ἀσωποῦ

και σε απόσταση κάποιων χιλιομέτρων, στις παρυφές του Κιθαιρώνα, κοντά στην πολίχνη των αρχαίων Έρυθρων.

Ο λόγος που η κάθε αντιμαχόμενη πλευρά επέλεξε να όχρωθεϊ στις συγκεκριμένες περιοχές ήταν συνυφασμένος με τη σύνθεση, τον όπλισμό και τη δυναμική του κάθε στρατεύματος: οι μὲν Πέρσες επιδίωκαν την ἐξ ἀποστάσεως μάχη σε πεδινὰ ἐδάφη, ἀφοῦ τὸ ἰσχυρὸ τους ὄπλο ἦταν τὸ ἱππικὸ καὶ οἱ τοξότες βασιζόνταν ἐπίσης στὴν ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ καὶ τὴν εὐελιξία τῶν στρατιωτῶν τους, γιατί εἶχαν ἐλαφρὺ ὄπλισμό (δερμάτινους ἢ καθόλου θώρακες, ὑφασμάτινες στολές, μικρὰ ἢ καθόλου κράνη, μικρὲς ἀσπίδες πλεγμένες ἀπὸ λυγαριά, κοντὸ δόρυ). Ἐπιπλέον στὸν βοιωτικὸ κάμπο εἶχαν προστατευμένα τὰ νῶτα τους ἀπὸ τοὺς Θηβαίους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μηδίσει. Ἀντίθετα οἱ Ἕλληνες, πού δὲ διέθεταν ἱππικὸ, ἐπιδίωκαν τὴν ἐκ τοῦ συστάδην μάχη, καθὼς ἦταν θωρακισμένοι μὲ πανοπλία συνολικοῦ βάρους 30 κιλῶν, (μεγάλῃ ὀρειχάλκινη ἀσπίδα, θώρακα καὶ περικνημίδες, μακρὺ δόρυ· οἱ Σπαρτιάτες μάλιστα ἦταν ἐξοπλισμένοι μὲ σπαθιά μήκους ἀναλόγου μὲ τὸ μήκος τοῦ βραχίονά τους). Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κάθε πλευρά, ἀποφεύγοντας νὰ ἐπιτεθεῖ, προσπαθοῦσε νὰ παρασύρει τὴν ἄλλῃ στὰ ἐδάφη πού τὴ συνέφεραν στρατηγικά, γιὰ νὰ δοθεῖ ἡ μάχη: οἱ μὲν Πέρσες βορείως τοῦ Ἀσωποῦ, ὅπου τὸ ἔδαφος ἦταν πεδινὸ· οἱ δὲ Ἕλληνες στὴν περιοχὴ νοτίως τοῦ Ἀσωποῦ καὶ ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ κοντὰ στοὺς πρόποδες τοῦ Κιθαιρώνα, ὅπου τὸ πρηνὲς τοῦ ἐδάφους γινόταν πιὸ ἀνωφερὲς καί, καθὼς ἔβριθε ρηγμάτων καὶ λοφίσκων, ἐξουδετέρωνε τὴν ἰσχὺ καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ.

Ἡ μάχη πού ἀκολούθησε, ἡ ἐπονομαζομένη «τῶν Πλαταιῶν» δὲν ἦταν μία μόνο μάχη.

Ἐξελίχθηκε σὲ τρεῖς φάσεις οἱ ὁποῖες περιλάμβαναν καθημερινὲς ἀψιμαχίες, ἔλαβαν χώρα σὲ διαφορετικὲς τοποθεσίες καὶ διήρκησαν περὶ τὶς 12-15 μέρες. Ἡ κύρια καὶ ἀποφασιστικὴ μάχη δόθηκε τὴν τελευταία μέρα, στίς 27 Αὐγούστου τοῦ 479 π.Χ. Χαρακτηριστικὸ ὅλων αὐτῶν των συγκρούσεων ἦταν οἱ συνεχεῖς μετακινήσεις, ἀναδιατάξεις καὶ ἐλιγμοὶ τῶν (Ἑλλήνων) πολεμιστῶν. Ἀρχηγοὶ τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων ἐτέθησαν ὁ Πausanias (ἀντιβασιλέας τῆς Σπάρτης) καὶ ὁ Aristides (Ἀθηναῖος, ὁ ἐπονομαζόμενος «Δίκαιος»).

Πέρσες ὀπλίτες, ἱππεῖς καὶ τοξότες

Α΄ ΦΑΣΗ - Α΄ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

Αρχικά, ὁ Μαρδόνιος παρέταξε τὸν στρατό του παράλληλα μὲ τὴ βόρεια ὄχθη του Ἀσωποῦ, λίγο πιὸ ἀνατολικά ἀπὸ τὸ στρατόπεδό του. Στὰ ἀριστερὰ του τοποθέτησε τοὺς πιὸ ἀξιόμαχους στρατιῶτες του, τοὺς Πέρσες. Στὸ κέντρο κατένειμε τοὺς Ἀσιᾶτες (Μήδους, Σάκες, Βάκτριους, Ἰνδοὺς, Αἰγύπτιους κ.ἄ.) καὶ στὰ δεξιὰ τοὺς μηδίσαντες Ἕλληνες. Ὁ Πausanίας παρέταξε τὸν στρατό του ἀκριβῶς ἀπέναντι, νοτίως τοῦ Ἀσωποῦ καὶ σὲ ἀπόσταση κάποιων χιλιομέτρων, στοὺς πρόποδες τοῦ Κιθαιρώνα. Στὰ δεξιὰ του (καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀναγνώστη τοῦ χάρτη) τοποθέτησε τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ Τεγεᾶτες (ἀπέναντι ἀπὸ τοὺς Πέρσες), στὰ ἀριστερὰ τοὺς Ἀθηναίους (ἀπέναντι ἀπὸ τοὺς μηδίσαντες Ἕλληνες) καὶ στὸ κέντρο τοὺς ὑπόλοιπους Ἕλληνες: Μεγαρεῖς, Κορίνθιους, Φλιάσιους κ.λπ. (ἀπέναντι ἀπὸ τοὺς Μήδους, Σάκες, Βάκτριους, Αἰγύπτιους καὶ λοιποὺς Ἀσιᾶτες). [Ἡ περιοχὴ αὐτὴ σήμερα ἐκτείνεται περίπου ἀπὸ τὸ ἐκκλησιὰκι τῆς Παντάνασσας (ἀρχαῖες Ἐρυθρές) στὴν ὁδὸ Ἐρυθρῶν - Δάφνης καὶ πρὸς τὰ ἀνατολικά, δηλαδὴ πρὸς τὴν περιοχὴ ποὺ ὀνομάζεται Μπούμπουκα]. Μετὰ ἀπὸ κάποιες μέρες, τὸ ἱππικὸ τῶν Περσῶν, ἀφοῦ πέρασε τὸ ποτάμι μὲ ἐντολὴ του Μαρδόνιου, ἐξαπέλυσε ὀλομέτωπη ἐπίθεση κατὰ τῶν Ἑλλήνων, μὲ ἀρχηγό τον Μασίστιο. Πρῶτοι ἐπλήγησαν οἱ Μεγαρεῖς. Πρὸς βοήθειά τους κατέφθασαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐνα ἀθηναϊκὸ βέλος ἀνέτρεψε τὸ ἄλογο τοῦ Μασίστιου. Ὁ τελευταῖος βρέθηκε πεζὸς στὸ ἔδαφος μὲ τὴν ἀδιαπέραστη χρυσοπόρφυρη πανοπλία του. Ἄν καὶ ἀγωνίστηκε σθεναρά, τελικὰ κάποιος Ἕλληνας ὀπλίτης τοῦ κατάφερε θανάσιμο χτύπημα μὲ δόρυ στὸ μοναδικὸ μέρος τοῦ σώματος ποὺ ἔμενε ἀκάλυπτο, τὸ πρόσωπο. Ἀκολούθησε λυσσαλέα μάχη γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα του, στὴν ὁποία οἱ Πέρσες ἠττήθηκαν καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ ὑποχωρήσουν. Μετὰ τὴ νίκη τους οἱ Ἕλληνες περιέφεραν τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Μασίστιου πάνω σὲ ἓνα κάρο μπροστὰ στὶς γραμμὲς τοῦ στρατοπέδου τους.

Πausanίας

Ἀθηναῖοι καὶ Σπαρτιᾶτες πολεμιστὲς τῆς ἐποχῆς τῶν Μηδικῶν Πολέμων

Β' ΦΑΣΗ - Β' ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

Μετά την έπιτυχία τους οι Έλληνες αναθάρρησαν και για να έχουν πρόσβαση στα ύδατα μετακινήθηκαν αρκετά χιλιόμετρα νοτιοδυτικά, παρ' όλο που το έδαφος ήταν πιο πεδινό. Στρατοπέδευσαν νότια από το ιερό Ανδροκράτους, (το οποίο βρισκόταν περίπου εκεί που σήμερα βρίσκεται το ξωκκλήσι του Αγίου Ιωάννου του Ρέτσι), κοντά στο οποίο υπήρχε η Γαργαφία κρήνη· και παράλληλα προς τον Ασωπό (πάντοτε στη νότια πλευρά). Οι Σπαρτιάτες και Τεγεάτες κατέλαβαν έναν λόφο στα δεξιά· οι Αθηναίοι και οι Πλαταιείς έναν άλλο λόφο (που ονομαζόταν Πύργος και σήμερα ονομάζεται Μωραϊτζα) στα αριστερά· ενώ οι υπόλοιποι Έλληνες (Μεγαρείς, Κορίνθιοι, Φλιάσιοι κ.λπ) έμειναν στο κέντρο, όπου το έδαφος ήταν πιο πεδινό. Ο Μαρδόνιος παρέταξε τα στρατεύματά του παράλληλα, πάντοτε στη βόρεια πλευρά του Ασωπού, με τον ίδιο τρόπο που τα είχε παρατάξει στην πρώτη φάση της μάχης. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι οι Έλληνες στη διάρκεια της νύχτας άλλαξαν τη διάταξη των στρατευμάτων τους: οι Σπαρτιάτες και Τεγεάτες μετακινήθηκαν αριστερά, στη θέση των Αθηναίων· και οι Αθηναίοι μετακινήθηκαν δεξιά, στη θέση των Σπαρτιατών. Αυτό έγινε γιατί, όπως είπαμε, ο Μαρδόνιος τοποθετούσε το πιο αξιόμαχο τμήμα των πολεμιστών του, τους Πέρσες, απέναντι στους πιο αξιόμαχους πολεμιστές των Ελλήνων, τους Σπαρτιάτες· ενώ τους μηδίσαντες Έλληνες τους τοποθετούσε απέναντι από τους Αθηναίους. Οι Έλληνες αρχηγοί θεώρησαν τους τελευταίους ως πιο κατάλληλους να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες, αφού είχαν την εμπειρία του Μαραθώνα· γι' αυτό και προέβησαν σε αυτή τη νυχτερινή αλλαγή της διάταξης. Ο Μαρδόνιος όμως, μόλις το αντιλήφθηκε, άλλαξε κι αυτός θέση στις πτέρυγες του στρατεύματός του, τοποθετώντας τους Πέρσες στα δεξιά του, πάλι απέναντι από τους Σπαρτιάτες. Αυτό έγινε δύο φορές, ώστε τα στρατεύματα επανήλθαν στις αρχικές τους θέσεις. Ο Πέρσης αρχιστράτηγος, αφού έστειλε μήνυμα στους Έλληνες, είρωνευόμενος ότι δέ στέκονταν στη θέση τους για να

τὸν ἀντιμετωπίσουν, ἐξαπέλυε καθημερινὰ τὸ ἱππικὸ ἐναντίον τους, ἀναγκάζοντας τοὺς τελευταίους νὰ ὑποχωροῦν ὅλο καὶ πιὸ νότια, πρὸς τὸν Κιθαιρώνα. Ἐπιπλέον ὁ Μαρδόνιος κατάφερε δύο σημαντικὰ πλήγματα κατὰ τῶν Ἑλλήνων:

- νὰ ἀποκόψει τὴν πρόσβασή τους στὰ ὕδατα· ἀφ' ἐνὸς ἐμποδίζοντας μὲ τὸ ἱππικὸ τὴν προσέγγιση τῶν τελευταίων στὸν Ἀσωπὸ, ἀφ' ἐτέρου ἐπιχωματώνοντας τὴ Γαργαφία κρήνη.
- νὰ ἀποκόψει τὸν κύριο ἀνεφοδιασμό τους μέσω τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν – Θηβῶν στὸ σημεῖο ποὺ αὐτὴ διερχόταν ἀπὸ τὶς Δρυὸς Κεφαλές (πιθανὸν σημερινὴ Κάζα) στὸν Κιθαιρώνα. Ὁ Ἡρόδοτος παραδίδει ὅτι ὁ ἀποκλεισμός ἔγινε καθ' ὑπόδειξη τοῦ Θηβαίου Τιμηγενίδη καὶ ὅτι οἱ Πέρσες ἐξόντωσαν 500 φορτωμένα ζῶα τῶν Ἑλλήνων στὸ μέρος αὐτό.

Γ' ΦΑΣΗ – Γ' ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

Καθὼς οἱ Ἕλληνες ὑπέφεραν ἀπὸ λειψυδρία κι ἐλλιπῆ ἀνεφοδιασμό καὶ καθὼς δέχονταν καθημερινὰ σφυροκοπήματα ἀπὸ τὸ περσικὸ ἱππικὸ, ἀποφάσισαν νὰ μετακινηθοῦν νοτιότερα, μπροστὰ στὴν ἀρχαία πόλη τῶν Πλαταιῶν, σὲ μιὰ περιοχὴ ποὺ ὀνομαζόταν Νησί (καὶ σήμερα ὀνομάζεται Λεβέτζα). Ἀσφαλῶς δὲν ἐπρόκειτο γιὰ νησί, ἀλλὰ γιὰ ἓνα ὑπερυψωμένο κομμάτι ξηρᾶς ποὺ ἔμοιαζε μὲ νησί, καθὼς περιβαλλόταν ἀπὸ ὕδατα, ἀφοῦ βρισκόταν ἀνάμεσα σὲ δύο ρέματα τοῦ ποταμοῦ Ὠερόη. Στρατοπεδεύοντας στὸ μέρος αὐτὸ θὰ ἐξασφάλιζαν τὴν πρόσβαση στὸ νερὸ καὶ ταυτόχρονα θὰ κάλυπταν ἀπὸ κοντὰ τὰ ἄλλα δύο ἐναπομείναντα περάσματα ἀνεφοδιασμοῦ, (ἐκεῖνο τῶν Πλαταιῶν - Μεγάρων καὶ ἐκεῖνο τῶν Πλαταιῶν – Ἀθηνῶν)· ἐνῶ γιὰ τὸ τρίτο πέρασμα (Ἀθηνῶν – Θηβῶν) ἀποφασίστηκε νὰ σταλεῖ ἓνα σπαρτιατικὸ ἀπόσπασμα πρὸς ἐνίσχυση τῆς πληγείσας ἐφοδιοπομπῆς στὶς Δρυὸς Κεφαλές. Ὅλα αὐτὰ ὅμως ἔπρεπε νὰ γίνουν στὴ διάρκεια μιᾶς νύχτας. Στὴν προσπάθεια τῆς νυχτερινῆς μετακίνησης τοῦ στρατεύματός του, ὁ Πausanias ἀντιμετώπισε ἓνα ἐπιπλέον πρόβλημα: ἓνας Σπαρτιάτης λοχαγός, ὁ Ἀμομφάρετος ἀρνήθηκε νὰ μετακινήσει τὸν λόχο του, ἐκλαμβάνοντας τὸ ἐγχείρημα ὡς ὑποχώρηση ἀτιμωτική γιὰ τὰ σπαρτιατικὰ πολεμικὰ ἔργα. Μάταια ὁ Πausanias προσπάθησε νὰ τὸν μεταπείσει, δαπανῶντας τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς νύχτας· τελικὰ ὁ τελευταῖος τὸν ἐγκατέλειψε, κινούμενος μὲ τὸ ὑπόλοιπο στράτευμά του πρὸς τὶς παρυφές του Κιθαιρώνα. Λόγω κακοῦ συντονισμοῦ ὅμως, τὰ χαράματα βρῆκαν τὶς ἐλληνικὲς δυνάμεις διασπασμένες σὲ τρία ἀπομακρυσμένα σημεῖα, χωρὶς καὶ ὀπτική ἐπαφὴ καὶ μὲ ἐξαιρετικὰ δυσχερῆ τὴν ἐπιχειρησιακὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ τους. Πιὸ συγκεκριμένα:

- Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς (ἀριστερὸ κέρασ) εἶχαν μετακινηθεῖ λίγο νοτιότερα ἀπὸ τὴ θέση ποὺ βρίσκονταν, πρὸς τὶς Πλαταιές, ἀλλὰ ἀρκετὰ μακριὰ ἀπὸ τὸ Νησί.
- Οἱ Σπαρτιάτες καὶ Τεγεᾶτες (δεξιὸ κέρασ) βρέθηκαν περὶ τὰ 4 χλμ ἀνατολικά ἀπὸ τὸ Νησί καὶ διασκορπισμένοι: ὁ μὲν Ἀμομφάρετος μὲ τὸν λόχο του στὴν περιοχὴ ἀνάμεσα στὴ Γαργαφία κρήνη καὶ τὸν Μολόεντα ποταμὸ (περίπου ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται σήμερα τὸ ξωκκλήσι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στὶς Ἐρυθρές)· ἐνῶ ὁ Πausanias μὲ τὸ ὑπόλοιπο στράτευμά του βρισκόταν νοτιότερα, πρὸς τοὺς πρόποδες τοῦ Κιθαιρώνα (ὅπου ὅπως προείπαμε τὸ ἔδαφος γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἀνηφορικὸ καὶ λοφῶδες), κοντὰ στὰ ἱερὰ τῆς Δήμητρας, στὴν περιοχὴ ποὺ ὀνομαζόταν Ἀργιόπιον (σημερινὰ Τζέφκα).

- Μόνο τὸ κέντρο τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων (Κορίνθιοι, Μεγαρεῖς, Φλιάσιοι κ.ἄ.) κατάφερε τελικὰ νὰ πάρει τὴ θέση πού προέβλεπε τὸ ἀρχικὸ σχέδιο, μεταξύ τοῦ Νησιοῦ καὶ τῆς ἀρχαίας πόλης τῶν Πλαταιῶν, ὅπου ὑπῆρχαν ἱερὰ τῆς Ἥρας.

Μόλις ὁ Μαρδόνιος ἀντιλήφθηκε ὅτι τὸ ἐλληνικὸ στρατόπεδο ἦταν διασπασμένο καὶ ὅτι τὸ πιὸ ἀξιόμαχο τμήμα του, οἱ Σπαρτιᾶτες, ἦταν διαιρεμένο, τὸ θεώρησε εὐκαιρία γιὰ νὰ ἐπιτεθεῖ. Ἀμέσως ἔδωσε ἐντολὴ στὰ στρατεύματά του νὰ διαβοῦν τὸν Ἀσωπό. Στὴ συνέχεια, ἀφοῦ ἔστειλε τὴ δεξιὰ πτέρυγα (μηδίσαντες Ἕλληνες) ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, ἔστρεψε ὅλη τὴν ἀριστερὴ πτέρυγα (Πέρσες) καὶ τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς κεντρῶς (Μήδους, Σάκες κ.α. Ἀσιᾶτες) ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Τεγεατῶν. Ὁ Πausanias, βλέποντας τὸν κύριο ὄγκο τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων νὰ κατευθύνεται κατὰ πάνω του, ἔστειλε μὲ ἱππέα ἐπεῖγον μῆνυμα στοὺς Ἀθηναίους νὰ σπεύσουν γιὰ βοήθεια. Τὸν δρόμο τῶν τελευταίων ὅμως ἀνέκοψαν αἰφνιδιαστικὰ οἱ Θηβαῖοι οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ τελικὰ ἠττήθηκαν, καθυστέρησαν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τοὺς Ἀθηναίους πού δὲν ἔφτασαν στὸν προορισμό τους. Στὸ μεταξύ τὸ περσικὸ ἱππικὸ ἄρχισε νὰ καταδιώκει τὸν λόχο τοῦ Ἀμομφάρετου, ὁ ὁποῖος τελευταία στιγμὴ κατάφερε νὰ συμπτυχθεῖ μὲ τοὺς ὑπόλοιπους Σπαρτιᾶτες κοντὰ στὶς παρυφές τοῦ Κιθαιρώνα¹ —περίπου σήμερα στὴν περιοχὴ πού περικλείεται ἀπὸ τὸ τρίγωνο: ξωκκλήσι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου - ξωκκλήσι τῆς Ἀγίας Ἀνάληψης - ξωκκλήσι Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, στὸ κάμπο Ἐρυθρῶν (Κρικουκίου).

Οἱ Πέρσες, ἀφοῦ ἔφτασαν σὲ ἀπόσταση βολῆς, ἔστησαν στὸ ἔδαφος φράγμα ἀπὸ ἀσπίδες καὶ οἱ τοξότες τους, πού προστατεύονταν πίσω ἀπὸ αὐτό, ἄρχισαν νὰ ἐκτοξεύουν νέφη βελῶν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ τελευταῖοι γονατίζοντας ὀχυρώνονταν κάτω ἀπὸ τὶς μπρούτζινες ἀσπίδες τους. Τότε ὁ Μαρδόνιος διέπραξε ἓνα τραγικὸ σφάλμα πού τοῦ στοίχισε ὄχι μόνο τὴν ἡττα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια του τὴ ζωὴ: διέταξε γενικὴ ἔφοδο τοῦ πεζικοῦ. Βλέποντας ὁ Πausanias ὅτι τὸ τελευταῖο προσκολλήθηκε πίσω ἀπὸ τοὺς τοξότες, χωρὶς νὰ ἀφήσει χώρο γιὰ πιθανὴ ὑποχώρηση, διέταξε κατὰ μέτωπο ἐπίθεση. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἐπιτέθηκαν μὲ ὀρμὴ· ἔσπασαν τὸ φράγμα τῶν περσικῶν ἀσπίδων καί, θωρακισμένοι καθὼς ἦταν, ἄρχισαν νὰ σκοτώνουν τοὺς βαρβάρους. Οἱ Πέρσες τοξότες ὑποχωρώντας προσέκρουσαν πάνω στὸ πεζικὸ πού βρισκόταν πίσω τους. Ὁ Μαρδόνιος, γιὰ νὰ δώσει θάρρος στὸ στράτευμά του, ἐτέθη ὁ ἴδιος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μάχης, προστατευόμενος ἀπὸ 1.000 ἐπίλεκτους πολεμιστές. Ἡ σύγκρουση ἦταν σφοδρὴ. Οἱ Πέρσες ἔπεφταν πάνω στοὺς Ἕλληνες δέκα δέκα· ἐπιαναν μὲ τὰ χέρια τους τὰ δόρατα τῶν τελευταίων, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦσαν τὰ σπαθιά τους. Μέσα στὸν ἀλαλαγμὸ τῆς μάχης, ἓνας Σπαρτιάτης, ὀνόματι Ἀρίμνηστος, κατάφερε θανάσιμο χτύπημα στὸν Μαρδόνιο, πετυχαίνοντας τὸν Πέρση

1 Ἐχει διατυπωθεῖ ἡ ἀποψη ἀπὸ τοὺς μελετητὲς ὅτι ὁ λόχος τοῦ Ἀμομφάρετου λειτούργησε ὡς ὀπισθοφυλακὴ πού σκοπὸ εἶχε νὰ παρασύρει τὶς δυνάμεις τοῦ Μαρδόνιου σὲ ἔδαφος δύσβατο καὶ λοφώδες, ὥστε τὸ ἱππικὸ τοῦ τελευταίου νὰ μὴν μπορέσει νὰ δράσει. Ὅτι δηλαδὴ οἱ Σπαρτιᾶτες ἀκολούθησαν τὴν τακτικὴ τῆς ἀναδίπλωσης μέσω ἐλιγμών· δηλ. προσποιοῦνταν ὅτι ὑποχωροῦσαν, μετὰ συμπτύσσονταν, ἀναδιπλώνονταν καὶ ἔκαναν ἐπίθεση. Πάντως, μὲ σχέδιο ἢ κατὰ λάθος, οἱ Ἕλληνες φαίνεται ὅτι τελικὰ πέτυχαν τὸν σκοπὸ τους, νὰ παρασύρουν τοὺς Πέρσες σὲ περιοχὴ πού τὸ ἀνάγλυφὸ της εὐνοοῦσε τὴ διεξαγωγὴ τῆς ἐκ τοῦ συστάδην μάχης.

ἀρχιστράτηγο στὸ κεφάλι (πιθανὸν μὲ πέτρα). Ὅταν ὁ τελευταῖος σωριάστηκε νεκρὸς στὸ ἔδαφος καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπίλεκτους ἄνδρες του φονεύτηκαν, οἱ ὑπόλοιποι Πέρσες «ἐκάμφθησαν καὶ ἐτράπησαν σὲ φυγή». Ὁ ἐλαφρὺς ὅπλισμός τους ἀποδείχτηκε μοιραῖα ἀνίσχυρος μπροστὰ στοὺς σιδηρόφρακτους Ἕλληνες, ποὺ ἄρχισαν νὰ τοὺς καταδιώκουν πρὸς τὸν Ἀσωπὸ ποταμό.

Πίσω στὶς Πλαταιὲς ἡ κεντρὴ πτέρυγα τῶν Ἑλλήνων μὴν ἔχοντας ὁρατότητα κίνησε καθυστερημένα σὲ βοήθεια. Τὸ μισὸ μέρος της πῆγε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸ ὑπόλοιπο μισὸ κατευθύνθηκε πρὸς τὸ Ἀργιόπιο, στοὺς Σπαρτιάτες. Τὸν δρόμο τοῦ τελευταίου ἡμίσεος ὅμως ἀνέκοψαν καὶ πάλι οἱ Θηβαῖοι, προκαλῶντας στοὺς πρῶτους 600 νεκρούς.

Στὸ μεταξύ οἱ Πέρσες τρομοκρατημένοι κατέφυγαν στὸ ξύλινο στρατόπεδο ποὺ εἶχαν κατασκευάσει στὸν Σκῶλο, ὅπου οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ πρῶτα ἄνοιξαν ἓνα ρῆγμα, τοὺς κατέσφαξαν. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι σώθηκαν μόνο 3.000 ἀπὸ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἐνώθηκαν μὲ τοὺς 50.000 τοῦ Ἀρτάβαζου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαφωνήσει μὲ τὸν Μαρδόνιο καὶ δὲν πῆρε μέρος στὴ μάχη, καὶ στὴ συνέχεια διέφυγαν ὅλοι μαζί στὴ Φωκίδα καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν Ἀσία.

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΠΟΥ ΕΛΑΒΑΝ ΜΕΡΟΣ:

ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΟΙ	ΗΡΟΔΟΤΟΣ	ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ
ΠΕΡΣΕΣ	~300.000 ἄνδρες	~150.000 σύνολον, 100.000 μάχιμοι (μαζὶ μὲ τοὺς μηδίσαντες Ἕλληνες)
ΕΛΛΗΝΕΣ	~110.000 ἄνδρες	~35.000 – 50.000 ἄνδρες
Σπαρτιάτες	50.000 (10.000 ὁπλίτες καὶ 35.000-40.000 εἰλωτες βοηθητικοὶ ἢ ἐλαφρὰ ὁπλισμένοι)	~10.000 – 13.000 (μαζὶ μὲ τοὺς βοηθητικούς)
Τεγεάτες	1.500	~1.500
Ἀθηναῖοι	8.000	~8.000 – 10.000
Πλαταιεῖς	600	~500-600
Κορίνθιοι	5.000	~5.000
Ἄλλες πόλεις	~47.000	~10.000 – 15.000

ΜΕΤΑ ΤΗ ΜΑΧΗ

Οι νικητές Έλληνες για 10 μέρες έθαβαν τους νεκρούς τους. Στη συνέχεια πολιορκήσαν τη Θήβα, συνέλαβαν τους φιλοπερσικούς ηγέτες της, και τους εκτέλεσαν στον Ίσθμο της Κορίνθου· ανάμεσά τους ήταν και ο Τιμηγενίδης.

Τα λάφυρα (χρυσά και άσημένα σκεύη, όπλα, στολές, πολύτιμα μέταλλα κ.λπ.) τὰ διαμοίρασαν μεταξύ τους, άφοϋ πρώτα απέδωσαν τὸ 1/10 αὐτῶν στὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Ἀπὸ τὸ λιῳσίμο αὐτοῦ τοῦ μερίσματος κατασκευάστηκε ὁ «Τρικάρηνος Ὁφίς» (=τρικέφαλο φίδι) ποὺ ἀφιερῶθηκε στὸν Ἀπόλλωνα στοὺς Δελφούς. Ἀργότερα, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τὸν μετέφερε στὴν Κωνσταντινούπολη. Σήμερα βρίσκεται στὸν ᾠρο ποὺ ἦταν ὁ ἱππόδρομος τῆς Πόλης. Κατασκευάστηκε ἐπίσης ἓνα τεράστιο μπρούτζινο ἄγαλμα τοῦ Δία στὴν Ὀλυμπία.

Ὁ στῦλος μὲ τὰ περιπλεγμένα φίδια, ὅπως σῳζεται σήμερα στὴν περιοχή ποὺ ἦταν ὁ ἱππόδρομος Κωνσταντινουπόλεως

Στὴν πόλη τῶν Πλαταιῶν ἱδρύθηκε ἱερὸ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς καὶ καθιερώθηκαν κάθε 4 χρόνια γιορτὲς πρὸς τιμὴ του, τὰ Ἐλευθέρια· γιατί θεωρήθηκε ὅτι ὁ Δίας προστάτευσε τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς χάρισε τὴν ἐλευθερία.

Οἱ Πλαταιᾶς ἀνακηρύχθηκαν τόπος ἱερὸς καὶ ἀπαρabiαστος, ποὺ ἀπαγορεύτηκε στὸ μέλλον νὰ κατακτηθεῖ ἢ νὰ καταστραφεῖ ἀπὸ ἄλλες ἐλληνικὲς πόλεις.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Πρόκειται για μάχη με κομβική και κοσμοϊστορική σημασία, που καθόρισε τον ροή της ιστορίας. Παρά τη νίκη των Ελλήνων στον Μαραθώνα και τη Σαλαμίνα, ο κίνδυνος υποδούλωσης στους Πέρσες δὲ εἶχε ἀκόμη ἀποσοβηθεῖ, ἐφόσον ὅλα θὰ μπορούσαν νὰ ἀνατραποῦν στὴν τελευταία αὐτὴ μάχη. Μὲ τὴ νίκη τῶν Ελλήνων τέθηκε τέλος στὶς στρατιωτικὲς εἰσβολὲς τῶν Περσῶν στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο. (Βέβαια ἡ ἀνάμειξή τους στὰ ἐλληνικὰ πράγματα καὶ οἱ πόλεμοι μαζί τους συνεχίστηκαν, ἀλλὰ στὴ Μικρὰ Ἀσία). Οἱ ἐλληνικὲς πόλεις αὐτονομήθηκαν καὶ ἰσχυροποιήθηκαν. Ἐπίσης τέθηκε φραγὴ στὴν εἰσδοχὴ τοῦ ἀσιατικοῦ στοιχείου (πολιτικοῦ/διοικητικοῦ, δημογραφικοῦ, πολιτιστικοῦ, θρησκευτικοῦ κ.λπ.) ὃχι μόνο στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ σὲ ὁλόκληρὴ τὴν Εὐρώπη. Ἄνευ τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων στὶς Πλαταιὲς ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς, τοῦ ὁποῖου μήτρα ὑπῆρξε ὁ ἐλληνορωμαϊκὸς κόσμος ὅπως διαμορφώθηκε στὴ συνέχεια, καὶ ὁ ὁποῖος (δυτικὸς πολιτισμὸς) φέρει ἀπάνω του ἀναπόσπαστη τὴ σφραγίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲ θὰ εἶχε τὴ μορφή που ὅλοι ξέρουμε σήμερα. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μιὰ ἀπὸ τὶς λαμπρότερες καὶ πιὸ καθοριστικὲς σελίδες ὃχι μόνο τῆς ἐλληνικῆς, ἀλλὰ τῆς παγκόσμιας ιστορίας.

Νὰ σημειώσουμε τέλος ὅτι ταυτόχρονα μὲ τὴ νίκη στὶς Πλαταιὲς (479 π.Χ.) οἱ Ἕλληνες κατάφεραν νὰ νικήσουν τοὺς Πέρσες στὴ μάχη τῆς Μυκάλης στὴ Μικρὰ Ἀσία (ἀπέναντι ἀπὸ τὴ Σάμο), θέτοντας τέλος στὶς ἐπεμβάσεις τῶν Περσῶν στὸ Αἰγαῖο. Ἐνῶ τὴν προηγούμενη χρονιά (480 π.Χ.) καὶ σχεδὸν ταυτόχρονα μὲ τὴ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας οἱ Ἕλληνες νίκησαν τοὺς Καρχηδόνιους στὴ μάχη τῆς Ἰμέρας στὴ Σικελία, βάζοντας φραγὴ στὶς εἰσβολὲς τῶν τελευταίων γιὰ 71 χρόνια.

Βασίλειος Τζαβάρας
Θεολόγος– Φιλόλογος

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙΣΕΣ ΠΗΓΕΣ:

1. Τασόπουλος Δημήτριος. «Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν». Περιοδικό: Ἑλληνικὴ Ἱστορία, Τεῦχος 7ο (Ἰανουάριος-Φεβρουάριος 2004), σελ. 41-49.
2. Κοντορλῆς Κωνσταντῖνος. «Ἡ ΕΝ ΠΛΑΤΑΙΑΙΣ ΜΑΧΗ», Ἱστορικός Ἀτλας, σελ.31-40.
3. Βικιπαίδεια, «Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν».
4. Greece Paradise, «Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν», <https://greeceparadise.gr/07-i-maxi-stis-platees/>

Στην κυκλωμένη περιοχή βρίσκεται σήμερα ή Γαργαφία κρήνη, πλησίον ρέματος απέναντι από το ξωκκλήσι Αγ. Δημητρίου, στὸν κάμπο των Ἐρυθρῶν.

Ἡ Γαργαφία κρήνη σκεπασμένη, ὅπως εἶναι σήμερα.

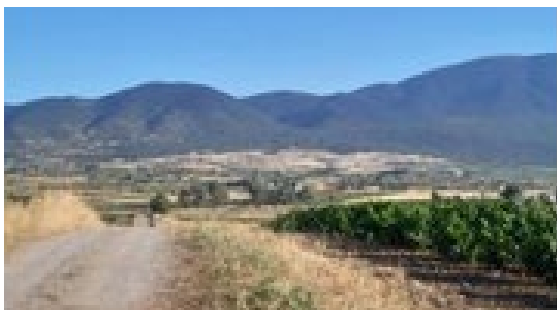
Γοῦρνες γύρω ἀπὸ τὴ Γαργαφία κρήνη, στὶς ὁποῖες παλιὰ οἱ κάτοικοι τῶν Ἐρυθρῶν ἐπλεναν τὰ ροῦχα τους.

Ὁ δρόμος ἀπὸ τὶς Ἐρυθρὲς πρὸς τὰ Μπούμπουκα Δάφνης, στὰ ὁποῖα ἔλαβε χώρα ἡ ἀ' φάση τῆς μάχης, ὅπου ἐφονεύθη ὁ Μασίστιος, στὸν λόφο δεξιὰ τοῦ ἁλσυλλίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου βρίσκεται τὸ ξωκκλήσι τῆς Παντάνασσας, βρίσκονταν οἱ ἀρχαῖες Ἐρυθρὲς.

Ἡ περιοχή Ἀργιοπίου στὶς ὑπώρειες Κιθαιρῶνος, ὅπου ἔλαβε χώρα ἡ τελικὴ μάχη στὴν ὁποία ἐφονεύθη ὁ Μαρδόνιος. Στὸ βάθος-κέντρο διακρίνονται οἱ σημερινὲς Πλαταιεῖς (ἡ φωτὸ εἶναι ἀπὸ τὸ ξωκκλήσι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἐρυθρῶν).

Ἡ περιοχή Ἀργιοπίου σήμερα. Ἀκριβῶς ἀριστερά, στοὺς πρόποδες τοῦ Κιθαιρώνα βρίσκονται οἱ σημερινὲς Ἐρυθρὲς (Κριεκούκι).

Ὁ «Ἀνάποδος (Θεολογικός) κόσμος»¹

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΩΞΗ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΦΟΥ, ΤΥΧΙΚΟΥ

«Πρέπει νὰ βιώνουμε μία πατερική διδασκαλία ολοκληρωτικά, ἀκόμα κι ὅταν βρίσκεται σὲ διαφωνία μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ἀκόμα καὶ ἐὰν γνωρίζουμε ὅτι μὲ τὸ νὰ κάνουμε αὐτὸ θὰ χάσουμε τὴν εὐνοια αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ θὰ τεθοῦμε στὸ περιθώριο»

π. Σεραφεὶμ Ρόουζ

Στὴν σύγχρονη ἐποχὴ τῆς «μεταπατερικότητας» καὶ τοῦ «ἐκκλησιολογικοῦ μετανθρωπισμοῦ»², ἔχει δομηθεῖ ἡ στρεβλὴ θεώρηση σὲ μία μεγάλη μερίδα Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «κάτι καλὸ», «κάτι ὠφέλιμο», «μία καλὴ συνήθεια», γενικὰ ὅτι εἶναι «ἓνα καλὸ πρᾶγμα». Αὐτὴ ἡ θεώρηση εἶναι μία ἐκκοσμικευμένη καὶ ρηχὴ προσέγγιση, καθὼς ἡ Ἐκκλησία μόνον «καλὸ πρᾶγμα» δὲν εἶναι. Στὴν πραγματικότητα, ἐὰν θέλουμε νὰ εἴμαστε προκλητικὰ ἀκριβεῖς, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι καθόλου «καλὸ πρᾶγμα»! Καὶ δὲν εἶναι καθόλου «καλὸ πρᾶγμα», ἀπλούστατα διότι ἡ Ἐκκλησία ὑπερβαίνει κάθε τί πού ἐμεῖς προσδιορίζουμε ὡς «καλὸ», ὅπως ἔχουμε ὑποβιάσει τὴν ἔννοια τοῦ «καλοῦ» σὲ κτιστὸ ἐπίπεδο καὶ τὴν ἔχουμε κενώσει ἀπὸ τὸ «κάλλος τοῦ Θεοῦ», πού εἶναι ἄκτιστο.

Συνεπῶς, ἡ θεώρηση πὼς ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀπλῶς κάτι «καλὸ», ἐξ ἀντικειμένου καθίσταται ἄκρως προβληματική, καθὼς γιὰ ἓναν συνειδητοποιημένο πιστό, ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τίποτα λιγότερο ἀπὸ ἓνα ζήτημα «ζωῆς καὶ θανάτου»! Μὲ βάση τὴν πατερικὴ διδασκαλία, αὐτὴ ἡ συνάφεια «ζωῆς καὶ θανάτου» γιὰ τὰ ὀργανικὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας προκύπτει ἀπὸ τὴν πνευματικὴ κατάσταση – σχέση πού ἀναπτύσσεται ἐν πλήρῃ ἐλευθερίᾳ ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνα καὶ τὸν Δομήτορα τῆς Ἐκκλησίας, πού εἶναι ὁ Χριστός. Τὸ δὲ ὄντολογικὸ ὑπόβαθρο πάνω στὸ ὁποῖο ἐδράζεται αὐτὴ ἡ «σχέση ζωῆς» ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸ μήνυμα πού ἐκπέμπει ἡ Ἐκκλησία πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἓνα μήνυμα πού βρίσκεται σὲ ἄμεση συνάρτηση μὲ τὴν ἀποστολὴ της, πού συνοψίζεται στὸ ἐξῆς πλαίσιο: νὰ ὀδηγήσει στὴν σωτηρία τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ στὴν ἀποκατάσταση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ³.

1 Τὸ ζήτημα περὶ «Ἀνάποδου Κόσμου» στὴν σημερινὴ ἐποχὴ τῆς καθολικῆς ἀποστασίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεῖο θέλημα, τὸ ἔχει ἀναπτύξει, ἀναδείξει καὶ ἐρμηνεύσει μὲ μοναδικὸ τρόπο ὁ καθηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τοῦ Α.Π.Θ., Κωνσταντῖνος Βαθιώτης, μέσα ἀπὸ σειρὰ μελετῶν καὶ πυκνῆς ἀρθρογραφίας. Γιὰ ὅσους ἐνδιαφέρονται γιὰ περισσότερη «τροφή γιὰ σκέψη», μποροῦν νὰ μεταβοῦν στὴν προσωπικὴ του ἰστοσελίδα: <https://kvathiotis.substack.com/>

2 Βλ. σχετ: Ἰωάννη Μαρκά, ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΕΤΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ Ἀπὸ τὴ θεωρία τῆς «μεταπατερικότητας» στὸ λειτουργικὸ σῶμα τοῦ «υἱοῦ τῆς ἀπωλείας». Κεντρικὴ διάθεση: Ἐκδόσεις «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», <https://www.orthodoxoskypseli.gr/7B2D3547.el.aspx>

3 Ἀγίου Νεκταρίου, Ὁρθόδοξος Ἱερὰ Κατήχησις, Ἐκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 24-25

Για την εκπλήρωση αυτού του υπέρτατου σκοπού της σωτηρίας, ἡ Ἐκκλησία, ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ ἀκόμα περίοδο, μέσα ἀπὸ τὸ πολίτευμά της, ποὺ εἶναι ἡ συνοδικότητα (καὶ μάλιστα σὲ ἐπίπεδο ὁμοφωνίας τῶν Πατέρων-consensus partum), φρόντισε νὰ καταστήσει *urbi et orbi* πὼς σὲ καμμία περίπτωση δὲν εἶναι «ξέφραγο ἀμπέλι», ὑψώνοντας προστατευτικὰ τείχη μὲ σκοπὸ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ποιμνίου της ἀπὸ τοὺς «βαρεῖς λύκους» τῆς αἰρέσεως καὶ τῆς εἰδωλολατρείας. Τὰ τείχη αὐτὰ εἶναι οἱ γνωστοὶ Ἱεροὶ Κανόνες, ποὺ θεσμοθετήθηκαν καὶ ἐπικυρώθηκαν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα ἀπὸ τὶς Οἰκουμενικὲς καὶ Τοπικὲς Συνόδους, τὴν αὐθεντία τῶν ὁποίων πρωτίστως ἀναγνώρισε ἡ συνείδηση τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, σὲ ἀντίθεση μὲ ἄλλες ποὺ τὶς ἀπέρριψε ὡς «ἀλλότριες» καὶ «ξένες».

Συνοπτικῶς λοιπόν, καθίσταται σαφὲς ὅτι μέσα ἀπὸ τὸ κῦρος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἡ Ἐκκλησία θεσμοθέτησε τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸν ἅγιο Νεκτάριο, ἔχουν τὰ ἑξῆς δύο προσόντα: 1^{ον}) εἶναι ἀθάνατοι, ἔχουν δηλαδὴ ἀειζωία, διότι συγκροτήθηκαν μὲ τὴν ἐνέργεια καὶ ἐπιφοίτηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἄρα ἔχουν ὡς κύριο γνώρισμα τὸ ἀπόλυτο ἀγαθὸ καὶ τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια (στοιχεῖα ποὺ τοὺς καθιστοῦν ἀμετάβλητους εἰς τὸν αἰῶνα), καὶ 2^{ον}) ἔχουν τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὸ ἀλάθητο, διότι ἀντιπροσωπεύουν τὸ φρόνημα τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας, ἥτοι τῆς Μίας, Ἁγίας καὶ Ἀποστολικῆς⁴. Ἐπὶ τοῦ πρακτέου, λειτουργοῦν σὰν ἡλεκτροφόρα σύρματα μὲ τὴν ἔνδειξη: «Προσοχή, ρεῦμα ὑψηλῆς τάσης! Κίνδυνος-θάνατος!». Ποὺ σημαίνει ὅτι ὅποιος κάνει τὸ λάθος νὰ ἀπαξιώσει τὸ δογματικὸ περιεχόμενό τους καὶ πάρει ἀψήφιστα τὸν ἀγιοπνευματικὸ τους χαρακτῆρα, κινδυνεύει νὰ ἔρθει ἀντιμέτωπος μὲ τὶς ὀλέθριες συνέπειες ποὺ συνοδεύουν ἐνδεχόμενη παραβίασή τους, ἥτοι νὰ ἐκπέσει στὸ θανάσιμο καὶ ἀσυγχώρητο ἁμάρτημα τῆς βλασφημίας κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ τραγικὴ συνέπεια νὰ ἀπολέσει τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του ἀκαριαῖα!⁵

Ἡ ὑπαρξὴ αὐτὴ ἐνὸς τόσο ξεκάθαρου (ὡς πρὸς τὴν διατύπωση) καὶ αὐστηροῦ (ὡς πρὸς τὶς συνέπειες) ἱεροκανονικοῦ καὶ δογματικοῦ πλαισίου, δὲν διασφαλίζει ἀσφαλῶς ὅτι αὐτὸ τὸ πλαίσιο δὲν θὰ ἀγνοηθεῖ καὶ παραβιαστεῖ, ἰδιαίτερα σὲ μία ἐποχὴ σὰν τὴν σημερινή, ὅπου στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο κυριαροῦν ἔντονα οἱ τάσεις τῆς ἐκκοσμίκευσης καὶ τῆς ἀποστασίας, ὡς «σημεῖα τῶν καιρῶν» ποὺ συνδέονται ἄμεσα μὲ τὸ ἐγχείρημα (project) τῆς παναιρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Ἔτσι λοιπόν, μέσα σ' αὐτὸ τὸ «διαχριστιανικὸ» ἢ καὶ «διαθρησκευτικὸ» περιβάλλον πολὺ συχνὰ γινόμαστε μάρτυρες, ὅχι ἀπλῶς παραβιάσεων τῶν Ἱερῶν Κανόνων ἀλλὰ ἐξτρεμιστικῶν συμπεριφορῶν, σχεδὸν ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν σύγχρονων Ὁρθοδόξων προκαθημένων, ποὺ συνοδεύονται ἐξίσου ἀπὸ μία βλάβσημη «θεολογικὴ» ρητορικὴ, ποὺ ἀναφέρει ἀπροκάλυπτα ὅτι «ὕπάρχουν πολλοὶ δρόμοι ποὺ ὁδηγοῦν στὸν Θεό». Προσεγγίζοντας ὅλες αὐτὲς τὶς αἰρετικὲς συμπεριφορές,

4 Ἁγίου Νεκταρίου, Μελέτη ἱστορικὴ περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ σχίσματος, τ. Α', Ἐκδόσεις Νεκτάριος Παναγόπουλος, σελ. 106–107

5 Μρκ. γ' 28-29 : «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. Ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως»

οι Πατέρες της Εκκλησίας, παλαιοί και νεώτεροι, ἐστιάζουν κυρίως στὴν πνευματικὴ κατάσταση αὐτῶν τῶν ἐκπεσόντων ποιμένων, χρησιμοποιώντας σκληρὴ γλῶσσα, ὅπως γιὰ παράδειγμα ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ποὺ δὲν διστάζει νὰ τοὺς παρομοιάσει μὲ τοὺς Φαρισαίους ποὺ σταύρωσαν τὸν Χριστὸ καὶ νὰ τοὺς ἀποκαλέσει «ἐχθροὺς τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων».

Δυστυχῶς γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῶν ἐσχάτων χρόνων, αὐτὲς οἱ συμπεριφορὲς ὄχι μόνο δὲν συρρικνώνονται, ἀλλὰ μᾶλλον ὅσο περνάει ὁ καιρὸς γίνονται ὁλοένα καὶ περισσότερο ἐπιθετικές. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὶς τελευταῖες μέρες βρίσκεται στὴν ἐπικαιρότητα, μία τέτοια περίπτωση προκλητικῆς παραβίασης καὶ ἀπαξίωσης τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ποὺ ἀφορᾷ τὴν πρόσφατη περίπτωση δίωξης τοῦ Μητροπολίτη Πάφου, Τυχικοῦ, καὶ τὴν πραξικοπηματικὴ ἔκπτωσή του ἀπὸ τὸν θρόνο τῆς Μητροπόλεώς του. Γιὰ ὅσους συνέβη νὰ παρακολουθήσουν στενὰ τὴ συγκεκριμένη ὑπόθεση, ἦταν τόσο σοκαριστικὸς ὁ ὅλος χειρισμὸς ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κύπρου, ὡς ἔχοντας τὸ γενικὸ πρόσταγμα, ποὺ κατέδειξε γιὰ μία ἀκόμα φορὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀποστασίας καὶ τῆς ἀσεβείας ποὺ ἐπιδεικνύουν πληθωρικὰ σύγχρονοι ἀρχιερεῖς ἀπέναντι στὰ ἀειθαλῆ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Μία συμπεριφορὰ ἐκ μέρους τους τόσο ἀνοίκεια πρὸς τὸν θεσμὸ τὸν ὁποῖο ἐκπροσωποῦν καὶ τόσο δηλωτικὴ γιὰ τὸ προφίλ τοῦ σύγχρονου ἐπισκόπου, τὸ ὁποῖο, σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψή τους, δὲν πρέπει νὰ συμβαδίζει μὲ τὴν ἀκρίβεια στὸ Ὁρθόδοξο δόγμα καὶ ζωὴ, ἀλλὰ μὲ μιὰ διαρκῆ ὑποχώρηση καὶ «παραοικονομία» ποὺ προσομοιάζει, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μὲ ἓναν δογματικὸ μινιμαλισμὸ, ἂν ὄχι ἓναν δογματικὸ μηδενισμό. Κατ' αὐτοὺς λοιπόν, τοὺς ὑποτιθέμενους «θεματοφύλακες τῆς πίστεως», ὁ σύγχρονος ἐπίσκοπος πρέπει νὰ βρίσκεται στὴν θέση του ὡς ἓνα ἀκόμα ἐξαρτημένο θεσμικὸ γρανάζι τοῦ κράτους (ἀπολαμβάνοντας τὰ σχετικὰ προνόμια αὐτῆς τῆς ἐξάρτησης), γιὰ νὰ διεκπεραιώνει κυρίως διοικητικὸ ἔργο, παράλληλα μὲ κάποιες «θρησκευτικὲς» υπηρεσίες κοσμικοῦ χαρακτῆρα, τηρῶντας στὸ ἀκέραιο τὸ νεοταξικὸ πρωτόκολλο τῆς «πολιτικῆς ὀρθότητος» (ὥστε νὰ τὰ ἔχει μὲ ὅλους καλὰ καὶ κυρίως νὰ μὴ δυσανεστῇ κατὰ τὸ δυνατόν τοὺς ἀντιφρονοῦντες), ἐξυπηρετῶντας «ἀτζέντες» ὡς ἄλλος δημόσιος ὑπάλληλος, ἢ ἐναλλακτικὰ προσφέροντας ἀνθρωπιστικὸ, κοινωνικὸ ἢ ἀκτιβιστικὸ ἔργο, ὡς ἄλλος κοινωνικὸς ἐργάτης.

Ὁ Μητροπολίτης Πάφου, Τυχικός, εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν πληροῦσε ἐτοῦτα τὰ κριτήρια τοῦ μετὰ-μοντέρνου ἐπισκόπου, ἀφοῦ σύμφωνα μὲ τὸ «κατηγορητήριο» ποὺ τοῦ ἀπαγγέλθηκε κατέστη σαφὲς ὅτι ἀρνήθηκε πεισματικὰ νὰ τροchioδρομήσει στὶς ρᾶγες τῆς «μεταπατερικῆς θεολογίας» καὶ τῆς «χριστιανικῆς νεωτερικότητος». Στὸν «ἀνάποδο θεολογικὸ κόσμος» τῶν κατηγορῶν του, ἐκεῖνος «καταδικάστηκε» ἀκριβῶς γιὰ ὅλα ὅσα θὰ ἔπρεπε νὰ καταδικαστοῦν οἱ κατήγοροί του, ποὺ δίχως νὰ φοβοῦνται Θεό, μέσα ἀπὸ τὸ ἔωλο καὶ σαθρὸ «κατηγορητήριο» ποὺ ἐτοίμασαν, διέστρεψαν (ἢ μᾶλλον πιὸ εὐστοχα,

κυριολεκτικά άναποδογύρισαν) μία σειρά από Ίερούς Κανόνες ⁶, έκτελώντας ξεκάθαρα μία πολύμηνη «δολοφονία χαρακτήρα» (κατά τη διάρκεια της οποίας, δημοσιογράφοι «σέ έντεταλμένη ύπηρεσία» προσπάθησαν νά συμπαρασύρουν καί νά συμπεριλάβουν μέ προβοκατόρικες έρωτήσεις πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου, καί τὸν Πανιερώτατο Μητροπολίτη της Μόρφου, Νεόφυτο), ἔνα «συμβόλαιο θανάτου» (έννοεῖται μέ τὴν μεταφορική έννοια τῆς έκφρασης), «πληρωμένο» ἀπὸ ἐκκλησιαστικά καί πολιτικά κέντρα (ὅπως οἱ ἴδιοι οἱ διῶκτες του παραδέχθηκαν ⁷) ⁸.

Δίχως ἀμφιβολία, ἡ ἀντικανονική ἐκπτώση τοῦ Τυχικοῦ ἀπὸ τὸν θρόνο τῆς Πάφου (μέ μία προσχηματική, ὅπως ἀποδείχθηκε, σύγκληση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία αἰφνιδιαστικά μετατράπηκε σὲ «Ἐκκλησιαστικό Δικαστήριο», κατὰ παράβαση τοῦ «Καταστατικοῦ Χάρτη» τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας)⁹, καταδεικνύει περίτραπε τὴν πνευματική ἐκπτώση τῆς πλειονότητας τῶν σύγχρονων ἀρχιερέων, οἱ ὁποῖοι, ζώντας σ' ἓναν δικό τους «ἀνάποδο θεολογικὸ κόσμο» κοσμικῆς εὐδαιμονίας καί καλοπέραςης, ἀρνοῦνται νὰ δοῦν τὴν πραγματικότητα, σὲ σημείῳ πὺ νὰ μὴν περνάει κἂν ἀπὸ τὸ μυαλό τους ὅτι μπορεῖ νὰ ἐνσαρκώνουν τὰ τραγικά πρόσωπα ἐκείνων τῶν ἀρχιερέων πὺ περιγράφουν οἱ ἐσχατολογικὲς προφητεῖες γιὰ τὰ χρόνια τοῦ ἀντιχρίστου. Ὅντες οἱ ἴδιοι ἀνάσκητοι, δὲν διακατέχονται ἀπὸ πνεῦμα ἐγρήγορης καί νήψης, ἀλλὰ μᾶλλον βρίσκονται ἐγκιβωτισμένοι στὴ νοοτροπία τοῦ ἀναιδεστάτου πατριαρχικοῦ τσιτάτου «σκασίλα μου!»¹⁰, καί ἔτσι ὅχι ἀπλῶς «δὲν δίνουν δεκάρα» πὺ βλέπουν τὸν λύκο νὰ ἔρχεται νὰ ξεκληρίσει τὰ πρόβατα, ἀλλὰ στὶς περισσότερες τῶν περιπτώσεων εἶναι οἱ ἴδιοι πὺ τὸν προσκαλοῦν, τοῦ ἀνοίγουν τὴν πόρτα καί τὸν ὑποδέχονται μέ τιμές. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς

6 Ἐνδεικτικά νὰ ἀναφέρουμε ὅτι οἱ κατήγοροί του διέστρεψαν πλήρως τὴν (δυννητική) ἱεροκανονική πράξη τῆς λεγόμενης «ἀποτείχισης» (παρουσιάζοντάς τιν μάλιστα ἐπικοινωνιακά ὡς ...αἵρεση!), καθὼς καί σωρεία Ἱερῶν Κανόνων πὺ ἀπαγορεύουν ρητῶς τὴν ἐκκλησιολογικῶς ἀνάρμοστη πρακτική τῶν «μεικτῶν γάμων», ὅπως καί Ἱερῶν Κανόνων πὺ ἀποδοκιμάζουν πλήρως τὴν αἵρεση τῆς καλουμένης «βαπτισματικῆς θεολογίας».

7 Σχετ. ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἐπίσημο Ἀνακοινωθέν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Κύπρου, τῆς 22ας Μαΐου, ἀναφέρει ὅτι: «...Ὁ Μακαριώτατος δέχθηκε, ἐπίσης, καταγγελίες καί έντονα παράπονα καί προβληματισμοὺς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τὸν Μητροπολίτη Νεαπόλεως Βαρνάβα, τὴν Κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδος, μέσω τῆς Ὑπουργοῦ Παιδείας, τόσο κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψή τιν στὴν Κύπρο, ὅσο καί κατόπιν ἐπιστολῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Ἀκόμη ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση κατήγγειλε τὶς διασπαστικές αὐτὲς ἐνέργειες στὸν Πρέσβη τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας στὴν Ἀθήνα καί ὁ Πρέσβης μετέφερε τὶς καταγγελίες αὐτὲς στὴν Κυβέρνηση τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου...», <https://www.romfea.gr/ekklisia-kyprou/69897-ektakto-i-iera-synodos-apofasise-ekptosi-tou-mitropolitu-tyxikoy>

8 Ἰδιαίτερα μετὰ τὴν σθεναρὴ ἄρνηση τοῦ Πανιερωτάτου νὰ συμμετάσχει σὲ κοινὲς ἐκδηλώσεις (μέ πιθανὲς συμπροσευχὲς) Ὁρθοδόξων καί Παπικῶν στὴν Πάφο, μέ πρόσχημα τὴν μεταφορά τῆς Ἀγίας Κάρας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Κύπρο.

9 Βλ. σχετ. τὴν ἐξαιρετική πρώτη ἀνάλυση πὺ κάνει ὁ π. Ἀναστάσιος Γκοτσόπουλος, στὸ ἄρθρο-εργασία του, μέ τίτλο: Ἡ ἐκπτώση ἐνὸς Μητροπολίτου καί ἡ πτώση μιᾶς Ἐκκλησίας [1], <https://eeod.gr/omologia-pistews/83849-i-ekptosi-enos-mitropolitoukai-i-ptosi-mias-ekklisias1>

10 Βλ. σχετ.: <https://www.exapsalmos.gr/skasila-mou-an-den-me-mnimonevei-i-rosiki-ekklisia-leei-o-patriarchis-vartholomaios/>

τὸν λόγο, μπαζώνουν τὴν δογματική τους συνείδηση (ὅσοι καὶ ὅση ἔχουν!) καὶ ἐπιλέγουν «ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ» νὰ μεταλλάσσονται σὲ μισθωτοὺς «λατινόφρονες».

Ὑπ' ὧσιν ὅτι τούτη τὴν παθογένεια τοῦ ἀσκητικοῦ ἐλλείμματος καὶ τὴν σύνδεσή της μὲ τὴν πλάνη, τὴν κακοδοξία καὶ τὴν αἵρεση, τὴν ἐρμήνευσε ἀξιόπιστα ὁ μεγαλύτερος πολέμιος τοῦ δυτικοῦ σχολαστικισμοῦ καὶ τῆς ἀντίχριστης παπικῆς ὑπεροψίας, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, πού ὅταν ρωτήθηκε κάποτε γιατί ὁ λατινόφρων Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννης Καλέκας, ἀδυνατεῖ νὰ κατανοή-σει τὴν σημασία τῶν Ὁρθοδόξων δογμάτων καὶ γοητεύεται ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ λατινικὸ θηρίο, τὸν ματαιόφρονα Βαρλαάμ τον Καλαβρό, ἐκεῖνος ἀπήντησε ὡς ἐξῆς: «ὁ Πατριάρχης λέει αὐτὰ πού λέει καὶ κάνει αὐτὰ πού κάνει, γιατί εἶναι ἁ ν ἁ σ κ η τ ο ς !».

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ ἀσκητικὴ μορφή καὶ τὸ καθαρὸ βλέμμα τοῦ Μητροπολίτη Τυτικοῦ, ἀποδεικνύουν περίλαμπρα τὸν λόγο πού ὁ Πανιερώτατος τῆς Πάφου ὕψωσε τεῖχος ἀνυπέρβλητο στὴν κατεγνωσμένη αἵρεση τοῦ παπισμοῦ. Ἐχοντας συνειδητοποιή-σει πλήρως τὸ βάρος τῆς πνευματικῆς εὐθύνης πού φέρει στοὺς ὦμους ἐνὸς Ἐπισκόπου ἢ Ἀρχιερωσύνης τοῦ Χριστοῦ, σὲ μία ἐποχὴ πρωτοφανοῦς πνευματικῆς καθίζησης καὶ παρακμῆς στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο, πρωτίστως ἔχει ἀντιληφθεῖ τὸ τί εἶναι ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανισμὸς καὶ γιατί ὁ σκοπὸς του εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη πανσπερμία τῶν χριστιανικῶν αἵρέσεων ἢ τῶν ἄλλων θρησκειῶν. Στὴν περίπτωσή του βρίσκουν ἐφαρ-μογὴ τὰ λόγια ἐνὸς μεγάλου σύγχρονου δασκάλου τῆς Ὁρθοδόξου δογματικῆς Θεολογίας, τοῦ ὁσίου Ἰουστίνου Πόποβιτς, ὅτι δηλαδή, «οἱ πραγματικοὶ καὶ συνεπεῖς Ὁρθόδοξοι σὲ καμία περίπτωση καὶ μὲ κανένα ἀντάλλαγμα δὲν κάνουν μεικτοὺς γάμους, δὲν συμπεθε-ριάζουν μὲ αἱρετικούς καὶ ἀπίστους. Τὸ τέρμα καὶ ὁ σκοπὸς, πού ἐπιδιώκουμε ἐμεῖς, εἶναι ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ αἰώνια μακαριότης, ἐνῶ γι' αὐτοὺς εἶναι ἡ γῆ καὶ ἡ εὐδαιμονία πάνω σ' αὐτήν. Προκειμένου νὰ ἐπιτύχει τὸ συνοικέσιο, σ' ἓνα μεικτὸ γάμο, εἶναι ἀνάγκη κάποιος νὰ ἀρνηθεῖ τὸ πιστεύω καὶ τὶς ἀρχές του, νὰ ἀρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του. Καὶ αὐτὸς γιὰ κανένα λόγῳ δὲν εἶναι δυνατό νὰ εἴμαστε ἐμεῖς»¹¹.

Εἴθε ὁ Κύριος μας, Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ τὸν ἐνισχύει καὶ νὰ τὸν χαριτώνει στὸν δρόμο πρὸς τὴν Ὁμολογία Πίστεως! Ἀμήν!

Ἰωάννης Μαρκάς
Μ.Δ.Ε. Δογματικῆς Θεολογίας Α.Π.Θ.

11 Ἐφημερίδα ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΤΥΠΟΣ, 19-10-2012, ἀρ. φύλλου 1946

Είμαστε γιά τά.... Πανηγύρια

Διανύουμε την περίοδο της νηστείας με τις παρακλήσεις στην Παναγία μας, με κορύφωση τὸν Δεκαπενταύγουστο Τῆς Κοίμησεώς Της καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ κάνουμε τις προσευχές μας καὶ τις δεήσεις μας σὲ Ἐκείνη με εὐλάβεια, με κατάνυξη καὶ περισυλλογή γιὰ τις πράξεις μας, τις ἐνέργειές μας, εἴτε πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας, εἴτε πρὸς τοὺς οἰκείους μας, εἴτε πρὸς τὴν ὅλη ζωή μας καὶ μόνο αὐτό.... δὲν γίνεται!

Παντοῦ σὲ ὅλες τις περιοχές τῆς Πατρίδας μας ἀκοῦς καὶ βλέπεις νὰ γίνονται πανηγύρια μιὰ «γιὰ τὴ γιορτὴ τῆς σαρδέλας», μιὰ «γιὰ τὴ γιορτὴ τῆς πατάτας, τοῦ καβαλάρη, τοῦ πολιτιστικοῦ, τοῦ ἐξωραϊστικοῦ συλλόγου» καὶ πάει λέγοντας. Καὶ ἀκολουθοῦν τὰ χορευτικά, τὰ κλαρίνα, τὰ σουβλάκια, τὰ κρασιά, οἱ χοροί, μέχρι καὶ ἡ ἐκδήλωση ξέφρενου πανηγυριοῦ ἀπὸ τὴν παραμονὴ τῆς Μεταμορφώσεως Τοῦ Σωτῆρος ἕως τις πρώτες πρωινές ὥρες ἀνήμερα. Ἔτσι λοιπόν πᾶμε κατ' εὐθεΐαν γιὰ ἐκκλησιασμό καὶ ἄς ἔχουμε ἀκόμα τὰ λουλούδια στὸ κεφάλι ποὺ μᾶς ράντιζε στὸ τσακίρ κέφι ἡ παρέα.

Καὶ μετὰ ἀναρωτιόμαστε, γιατί ἔχουμε σεισμούς, φωτιές, πλημμύρες στὶς γύρω περιοχές καὶ ἐπικαλούμαστε τὸν Θεὸ καὶ τὴν Παναγία μας νὰ μᾶς βοηθήσει, γιατί κινδυνεύει τὸ σπίτι καὶ ἡ περιουσία μας, πόσο μᾶλλον ἄτομα τῆς οἰκογένειάς μας.

Τί περιμένουμε νὰ γίνει, ὅταν δὲν σεβόμαστε οὔτε τὴν Κοίμηση Τῆς Μητέρας τοῦ Θεανθρώπου καὶ Μάνας ὅλων μας;

Καὶ φυσικὰ ἔχουμε καὶ δυστυχήματα μετὰ λύπης ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ νεαρῶν σὲ ἡλικία συνανθρώπων μας, ποὺ οὔτε αὐτὰ δὲν μᾶς βάζουν σὲ σκέψεις ὅτι ἔχουμε κάνει τὸν Θεὸ ἀλὰ κάρτ, ὅποτε θέλουμε καὶ ὅσο θέλουμε, ἀλλὰ γιὰ λίγο.

Καὶ νὰ καὶ οἱ πόλεμοι, νὰ καὶ οἱ ἐχθρικές παραβιάσεις πανταχόθεν πάνω κάτω, δεξιὰ -ἀριστερὰ καὶ ἐμεῖς στὸν μικρόκοσμό μας, «πιάσε τὸ μαντῆλι νὰ κάνω καὶ μιὰ γυροβολιά!».

Μὰ καλὰ δὲν ντρεπόμαστε λίγο; Μὲ πρῶτον ἐμένα.

Τί θέλουμε νὰ μᾶς κάνει ὁ Θεὸς με ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα, ποὺ βλέπει ἀπὸ ἐμᾶς παρὰ νὰ μᾶς παρατήρει στὸ ἔλεός μας, ἀφοῦ εἴμαστε ἄξιοι τῆς μοίρας μας;

Ἦ ἴσως εἶναι καιρὸς νὰ μᾶς κρίνει, νὰ μᾶς κάνει τὰ ὅσα ἔχει κατὰ Νοῦ, γιατί στὴν ἐπίγεια ζωὴ τὰ κάναμε μαντάρα. Τί νὰ πῶ; Τὸ μόνο ποὺ τολμῶ νὰ πῶ καὶ νὰ προσευχηθῶ γι' αὐτὸ εἶναι τοῦτο:

«Ἄς μᾶς λυπηθεῖ ὅσο γίνεται, γιατί ἐμεῖς ἀκόμα εἴμαστε γιὰ τὰ πανηγύρια». Καὶ ἄς παρακαλέσουμε ὅλοι μαζί: «Ελέησέ μας Κύριε καὶ δῶσε ἔγκαιρα τὴ λύση, ἀρκετὰ αὐτὸ τὸ χάλι με τὰ χάλια μας, τώρα Τὸν Λόγο Τὸν ἔχεις μόνο... Ἐσύ».

Χ. Καμπερογιάννης
Μαθηματικός

Όροι Χρήσης & Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας

1. Πνευματικά Δικαιώματα Περιεχομένου

Το σύνολο του περιεχομένου που φιλοξενείται στο παρόν ηλεκτρονικό περιοδικό, «Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΧΡΟΝΟΥ», το οποίο περιλαμβάνει, ενδεικτικά, κείμενα, άρθρα, γραφικά, φωτογραφίες, σχέδια, βίντεο και αρχεία ήχου (εφεξής το «Υλικό»), αποτελεί αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας των Εκδόσεων «ΥΠΑΚΟΗ» και προστατεύεται από τις κείμενες εθνικές, κοινοτικές και διεθνείς διατάξεις περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

2. Άδεια Χρήσης του Υλικού

Το Υλικό διατίθεται στους επισκέπτες/αναγνώστες του ιστοτόπου αυστηρά για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται ρητά οποιαδήποτε άλλη χρήση, όπως ενδεικτικά η αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, μετάφραση ή τροποποίηση τμήματος ή του συνόλου του Υλικού, χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του δικαιούχου.

3. Περιορισμένη Άδεια

Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η μεμονωμένη αποθήκευση ενός και μόνο αντιγράφου, τμήματος του Υλικού, σε έναν απλό προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή, αποκλειστικά για προσωπική και όχι για δημόσια ή εμπορική χρήση. Η δυνατότητα αυτή τελεί υπό την προϋπόθεση της μη απαλοιφής της ένδειξης προέλευσής του και της μη προσβολής των σχετικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

4. Πνευματική Ιδιοκτησία Τρίτων

Σήματα, ονομασίες ή άλλα προϊόντα και υπηρεσίες τρίτων που ενδέχεται να αναφέρονται στις σελίδες του παρόντος περιοδικού, αποτελούν πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία των αντίστοιχων δικαιούχων. Η εμφάνισή τους στον ιστότοπό μας δεν θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως μεταβίβαση ή εκχώρηση άδειας ή δικαιώματος χρήσης τους.

5. Αιτήσεις Άδειας Χρήσης

Για οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με τη χρήση του Υλικού ή για την υποβολή αιτήματος χορήγησης άδειας αναπαραγωγής, παρακαλούμε επικοινωνήστε μαζί μας στην ηλεκτρονική διεύθυνση: verbalibris@gmail.com.